

**I HVILKEN GRAD ER DE NØDVENDIGE
FORHOLDENE TIL STEDE FOR AT SOMALIA KAN
BEVEGE SEG FRA KLANPOLITIKK TIL
PARTIPOLITISK DEMOKRATI?**

ABDIHAKIM IBRHIM ABDULLAHI

MASTEROPPGAVE – SAMPOL650

Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen

Vår 2022

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på mange års studier, og det er mange å takke. Først vil jeg takke min veileder Kjetil Evjen for å være en entusiastisk, kunnskapsrik og hjelpsom guide gjennom prosessen med skriving.

Jeg vil også takke Julie og Tone, mine kolleger som tok arbeidet med korrekturlesing av avhandlingen. Min elskede kone Nasra Mohamed og vakre barn Ibrahim, Ayman og Anas, stor takk for deres støtte, tålmodighet og motivasjon gjennom arbeidet med denne oppgaven, jeg er heldig som har dere i mitt liv. Til slutt, vil jeg takke intervjuobjektene som har takket ja i min forskning, uten dem kunne jeg ikke oppnådd en verdifull konklusjon.

Abdihakim Ibrahim Abdullahi

14. juni 2022

Forkortelser

ARS	Alliance for the Re-liberation of Somalia (ARS)
UN	United Nations
AMISOM	African Union Mission in Somalia
NIEC	National Independent Election Commission
FG	Federal Government
FGS	Federal Government of Somalia
FMS	Federal Member States
PR	Proportional representation
FPTP	First Past The Post
IGAD	Intergovernmental Authority on development
OCHA	United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

Tabeller og figurer

Tabell 1:	2012 – 2022 valg i Somalia
Tabell 2:	Politisk system i Somalia fra 1960 - 2022
Tabell 3:	Daarood og Hawiye klanene dominanse i politikk
Tabell 4:	Metoder som brukes til å velge parlament og senat siden 2000
Tabell 5:	Intervju list
Figur 1:	Klanen og underklander politisk verv – 1960 1990

Innholdsfortegnelse

<i>Forord</i>	<i>I</i>
<i>Forkortelser</i>	<i>5</i>
<i>1.0. Innledning</i>	<i>7</i>
<i>1.1. Problemstilling</i>	<i>8</i>
<i>1.2. Målet med studien</i>	<i>9</i>
<i>1.3. Metode</i>	<i>10</i>
<i>1.3.1. Kvalitativ metode</i>	<i>10</i>
<i>1.3.2. Samtalebasert intervju</i>	<i>11</i>
<i>1.3.4. Intervjuprosess</i>	<i>13</i>
<i>1.4. Struktur</i>	<i>13</i>
<i>2.0. Teori</i>	<i>15</i>
<i>2.1. Fra krig til demokrati</i>	<i>15</i>
<i>2.1.1. Demokrati versus fred - utfordringer fra krig til demokrati</i>	<i>20</i>
<i>2.2. Maktfordeling</i>	<i>23</i>
<i>2.3. Konsosierte demokrati teori (konsensusdemokrati)</i>	<i>24</i>
<i>2.3.1. Kritikk av konsosierte modell</i>	<i>28</i>
<i>2.3.2. Føderalisme som maktfordeling</i>	<i>29</i>
<i>3.0. Historisk bakgrunn - Somaliske politiske partier og demokrati</i>	<i>32</i>
<i>3.1. Først valg - Demokrati</i>	<i>34</i>
<i>3.2. Valgsystemet i 1960</i>	<i>34</i>
<i>3.3. En kampanje for å avskaffe klaner</i>	<i>35</i>
<i>3.4. Somalisk politisk system fra 1991 – 2022</i>	<i>36</i>
<i>3.5. Etableringen av den tredje republikken Somalia</i>	<i>37</i>
<i>3.6. Hawiye og Daarod politisk dominans</i>	<i>40</i>
<i>Kapittel 4: Drøfting og analyse - Maktfordeling I Somalia (Konsosierte og føderalisme)</i> ..	<i>42</i>
<i>4.1. Maktfordeling i Somalia</i>	<i>42</i>
<i>4.1.1. Kritikere av konsosierte demokrati i somalisk kontekst</i>	<i>44</i>
<i>4.2. Politisk partidemokrati – utfordringer (2020 visjon)</i>	<i>45</i>
<i>4.2.1. Klanbasert politisk parti</i>	<i>47</i>
<i>4.3. Spørsmålet om valgmodell</i>	<i>48</i>
<i>4.4. Føderalisme – Klanbasert føderalisme</i>	<i>51</i>
<i>4.5. Den kortsiktige politiske løsningen blir permanent og uunnværlig</i>	<i>53</i>
<i>Konklusjon</i>	<i>59</i>
<i>Literaturliste</i>	<i>60</i>

1.0. Innledning

Somalia ligger øst på Afrikas Horn. Somalia har opplevd væpnet konflikt og vold siden slutten av 1980-tallet, noe som har resultert i en lang, og omfattende statskollaps (Menkhaus 2003:405). Etter sammenbruddet av regjeringen i 1991, opplevde Somalia anarki, borgerkrig, flerårige klanfraksjoner og nesten ytterligere ti år med terrorisme. Siden den gang har alle anstrengelser for å gjenopprette fred, stabilitet og normalitet i statlige funksjoner, stått overfor en rekke utfordringer, som har kulminert i en rekke fredsprosesser og avtaler.

Siden 2000 har det vært fem forskjellige valg i Somalia i forskjellige former, i forskjellige situasjoner på forskjellige steder. Alle de fem valgene var basert på en klanstruktur kalt «4.5. formula»

Formula are broad principles framed to narrow the parameters of a conflict's outcome; a formula defines an overarching concept that frames the parameters of the solution and defines the terms of trade or establishes a principle under which the conflict can be cooperatively managed. In economist's terms, it defines the contract zone. In order for parties to accept a formula, often but not always proposed by a mediator, it must be seen as just and satisfactory; cover all major issues; incorporate all sides' demands; and contain a basic vision of post war arrangements. A formula is not a settlement, but rather a statement of the scope of the conflict's outcomes and the general procedures to get the parties to settlement: a formula is an agreement on certain basic conceptual issues needed to be resolved before the bargaining on details can begin earnest, for example a general declaration of principles or framework agreement (Jarstad, D. Sisk, 2008: 9)

4.5 formula er inndelingen av den somaliske befolkningen i fem grupper langs klanlinjer, der fire av de fem gruppene er de "Største klanene", mens den femte gruppen inkluderer alle andre klaner og folk som ikke er dekket av de fire første gruppene. Denne 0.5 koalisjonsgruppen er verdt halvparten av verdien av hver av de fire andre gruppene når det gjelder politisk representasjon. Denne formelen er sterkt omstridt som en levedyktig formel for konfliktløsning i Somalia.

4.5 klan maktfordelingssystem var midlertidig løsning for å få slutt på krigen og konflikten i landet, men det ser ut som etter mer enn tjue år at denne klanbaserte maktfordelingen blir en permanent løsning. Somalia er et land med demokratiske tradisjoner tilbake til uavhengigheten i 1960 og landets første president, Aden Abdulle Osman, var også den første afrikanske presidenten som tapte og innrømte nederlag i et afrikansk presidentvalg (Samatar 2016: 184).

Optimismen ble følte etter at Somalia dannet en ny føderal regjering i 2012 og lovet å holde frie og rettferdige valg (*one man, one vote*) i 2016, noe som ga håp om at mange år med konflikt og splittelse endelig kunne nærme seg en slutt. Denne optimismen fordampet i juli 2015 etter at det føderale parlamentet vedtok en resolusjon om at slike valg ikke ville være mulig før i 2020. Somalisk parlament vedtok valgloven i 2019 og ble enige om en valgmodell, men etter politiske uenigheter mellom den føderale regjeringen (FG) og føderale medlemsregioner (FMS) om hvordan man gjennomfører valget basert på politisk partisystem, har de igjen blitt enige om å returnere det eneste valgsystemet de kjenner - klan basert 4.5.

1.1. Problemstilling

Somalias problem ligger i den kompliserte naturen til den klanbaserte politikken som manifesterer representasjonen av folket i 4.5 systemer. Denne modellen, som var ment å være et midlertidig tiltak for å dempe klankonflikten, har blitt et evigvarende problem. *4.5 formula* som var ment å gi sårt tiltrengt stabilitet i Somalia, har vært kontraproduktiv og skadelig for utviklingen av landet. Klandemokratiet startet ikke i Somalia etter krigen, men siden dannelsen av den somaliske staten har klaner vært aktører i både styring og konflikt i Somalia (Samatar og Samatar, 1987).

Landet står overfor en rekke dilemmaer i gjennomføringen av frie og rettferdige valg, som har konsekvenser ikke bare for den somaliske føderale regjeringen, men også de politiske lederskap i de føderale medlemsregioner, så vel som lokalsamfunn, sivilsamfunn og det internasjonale samfunnet. I de tre siste valgene har det skjedd en merkbar positiv endring i demokratiet. I 2012 ble bare et klanbasert valg gjennomført direkte av 135 klanledere. I 2016 ble 14,025 velgere fra forskjellige klaner valgt ut med større roller for kvinner og ungdom, og dette var et skritt mot demokrati (Safeworld 2017 - Somalias 2016 Electoral Process: 5). I 2021/2022 ble den føderale regjeringen og de regionale medlemsregioner enige om at 101 delegater fra hver klan ville velge parlaments medlemmer og valg ville finne sted i to byer i hver region i stedet for en som før (Heritage Institute, nov. 2021)

Overgangen fra et klanbasert system mot et demokratisk orientert politisk partisystem vil være utfordrende for Somalia på veien mot demokrati. Gjennom mine studier i denne oppgaven fant jeg ut at styresystemet 4.5 ikke er en offisiell del av regjeringen, og er fraværende i konstitusjonen fra 2012, men fortsatt brukt som valgsystem. Konstitusjonen sier i artikkel 1 at Somalia er en føderal, suveren og demokratisk republikk som er basert på inkluderende representasjon av folket, et flerpartisystem og sosial rettferdighet.

Article 1: (1) Somalia is a federal, sovereign, and democratic republic founded on inclusive representation of the people, a multiparty system and social justice.

Jeg har valgt følgende problemstilling for min masteroppgave: ***“I hvilken grad er de nødvendige forholdene til stede for at Somalia kan bevege seg fra klanpolitikk til partipolitisk demokrati?”***

1.2. Målet med studien

Målet med denne studien er å vurdere om Somalia kan gå fra klanpolitikk til partipolitisk demokrati. Somalia har en klanbasert maktstruktur, dette innebærer at maktbalansen i styringen av samfunnet er basert på en maktfordelingsmodell blant de forskjellige klanene ved navn *4.5 Formula*. Formelen på 4.5 har blitt brukt i Somalia de siste 20 årene, selv om konstitusjonen i Somalia, som ble vedtatt i 2012, slår fast at Somalia har et politisk partisystem. Somalia har en visjon om endring fra klandemokrati, og å holde frie og rettferdige valg, men det er mange utfordringer og mye usikkerhet omkring gjennomføringen av frie og rettferdige valg.

I denne studien vil jeg hevde at de nødvendige forholdene for å gå fra klandemokrati til partipolitisk demokrati ikke er på plass, og at overgang til demokrati ikke kan gjennomføres før det er fred, sikkerhet og ekte forsoning mellom klanene. Å gå fra klandemokrati (*Power sharing based on 4.5 formula*) til partipolitisk demokrati, og konkurranse om valg (*Winner takes all*) kan forverre vold og konflikt i Somalia. Høy konflikt i samfunnet og beslutninger om flertallsstyrer er alltid konfliktfremkallende (Lagre, D. Sisk 2006: 80).

Jeg vil hevde i oppgaven at det å bevege seg mot partipolitisk demokrati krever minimalt med sikkerhet, fred og makteseparasjon mellom det utøvende, lovgivende og rettssystemet. Sterke institusjoner, som for eksempel uavhengig rettsvesen, uavhengig valgkommisjon, regler og lover hvis det oppstår valgtvister og militære og politi som ikke har noen klanlojalitet. Klan dominans og marginalisering av minoriteter vil fortsatt være en utfordring for Somalias

overgang til demokrati, med mindre politiske stillinger, statlige utvalg og kommisjoner er basert på meritter og ikke klanhensyn. Jeg mener at klan-troskap uten tvil fortsatt er sterkt og blokkerer endring og utvikling i Somalia.

1.3. Metode

Jeg brukte en rekke forskningsverktøy for å utføre forskningen og samle inn dataene for dette prosjektet. I utgangspunktet gjennomførte jeg en omfattende litteraturstudie, gikk gjennom den eksisterende litteraturen og samlet inn sekundærdata. Det digitale biblioteket ved Universitetet i Bergen var en viktig informasjonskilde for denne studien. Primærdata ble hentet fra sentrale informanter i ustrukturert intervju. I det først tre kapittele i studien ble brukt mest litteraturstudium og en del intervju, mens siste kapitlet som er drøfting ble brukt mest intervju som metode.

1.3.1. Kvalitativ metode

Vormen (2010: 249) hevder at når vi søker å forstå eller forklare hvordan og hvorfor en politisk institusjon, begivenhet, sak eller prosess, stiller vi nødvendigvis spørsmål som kan besvares gjennom å bruke kvalitative metoder. Fokuset for kvalitative metoder i statsvitenskap er på detaljerte, tekstbaserte svar som ofte er historiske eller inkluderer personlig refleksjon fra deltakere i politiske institusjoner, hendelser, problemstillinger eller prosesser (Vormen 2010:249).

I studien min vil det være en litteraturcasestudie av Somalias klandemokrati, om hvilken grad er det mulig å bevege seg mot demokrati. En casestudie er en intensiv kvalitativ studie av en eller noen få undersøkelsesenheter (Andersen 2018:14). George og Bennett (2005:17-18) definerer casestudie slik:

“As instance of a class of events that refers to a phenomenon of scientific interest, such as revolutions, types of governmental regimes, kinds of economic systems, or personality types that the investigator chooses to study with the aim of developing theory regarding the cause of similarities or differences among instances (cases) of that class of events”.

Det er en definisjon som er populært standard referanse for casestudier som Yin (Anderson 2018:34) definerer som en empirisk undersøkelse (1) Investigating contemporary phenomenon

(2) within its real-life context; (3) when the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident, and (4) in which multiple sources of evidence are used.

Yin argumenterte for at casestudie brukes som en forskningsmetode for å bygge kunnskap om spesifikke, individuelle gruppeattributter, organisasjonsmessige omgivelser og sosiopolitiske hendelser (Yin 2009: 4). Casestudier er intensive undersøkelser av et lite antall saker som kan være (enkeltpersoner), familier, selskaper, organisasjoner eller land, men også hendelser og avgjørelser (Ringdal 2013: 170). Min studie er et land (Somalia) og de politiske begivenhetene (valget), og ønsket om å finne ut hvordan det klanpolitiske systemet fungerte, prosessen ved valget, og om det somaliske samfunnet kan gå fra klanpolitikk til partipolitisk demokrati?

I dette kapitlet redegjøres det for oppgavens metodevalg som må ligge til grunn for å kunne besvare oppgavens problemstilling som er:

“I hvilken grad er de nødvendige forholdene til stede for at Somalia kan bevege seg fra klanpolitikk til partipolitisk demokrati?”

Tretti år etter sammenbruddet av sentralregjeringen i Somalia i 1991, er Somalia fortsatt involvert i krig og terrorisme, og det er ennå ikke mulig å ha en sterk regjering som kontrollerer hele landet. Den nåværende føderale regjeringen i Somalia er veldig svak og ute av stand til å styre hele landet. Det er mer enn 20 000 fredsbevarende fra den Afrikanske union (AU) i Somalia (UN Security Council 2007). Det har vært mange forsøk på å holde frie og rettferdige valg i Somalia, som ble avtalt å finne sted i 2012, 2016 og 2020.

Denne avhandlingen vil finne ut hvorfor Somalia ikke kan gå fra 4.5-basert politikk og valg til «one man, one vote» valg gjennom opprettelsen av politiske partier. Hva er barrierene for å gå bort fra 4.5-formelen?

1.3.2. Samtalebasert intervju

I min forskning er det viktig å fremme informantens erfaringer, opplevelse og meninger som er knyttet til studieteam. Samtalebasert intervju ofte kalt ustrukturerte (Andersen 2018: 122) er et viktig inntak for å sikre datarikdom, og for å prøve ut samlende tolkninger or resonnementer. Intervju utført i dybden har en tendens til å være utforskende og kvalitativ, konsentrere seg om de særegne egenskapene til situasjoner og hendelser, og på individets tro og personlige

erfaringer. Intervjuer gir informasjon om forståelser, meninger, hva folk husker å gjøre, holdninger, følelser og lignende (Marsh og Stoker 2010:258).

Det er nå en omfattende litteratur innen statsvitenskap om praksisen med "elite" intervju, som er intervju med enkeltpersoner fremtredende i politikk, offentlig tjeneste, næringsliv, eller som er aktivister eller kommentatorer i det offentlige rom (Marsh og Stoker 2010:258 sitert fra Perce 2008: 117 -27). Marsh og Stoker (2010:258) hevder at elitepersoner ofte er villige til å delta i forskning, selv om dette ofte kan være avhengig av garantert anonymitet, og er relativt enkle å identifisere og lokalisere dem.

I samtalebasert intervju gir informantene tilgang til unike data som ingen andre har direkte innsikt i. Andersen (2018: 119) hevder at informanten kan bidra til å kaste lys over hendelser og saker som går utover deres egne opplevelser, fordi de besitter kunnskap om saker, situasjoner, relasjoner og kontekst som ikke er allment tilgjengelig. Informanters informasjonsrikdom og erfaring kan også bidra til samlende beskrivelser og tolkninger av stor verdi for forskeren (Andersen 2018:119).

Samtalebasert intervju betegnes gjerne som ustrukturerte, usystematiske, åpne, tematisk eller kvalitativ. I litteraturen om samtalepregede intervjuer er idealet som oftest en passiv lyttende rolle, preget av åpne spørsmål der informantens responser i stor grad styrer samtalen. Andersen (2018: 120) hevder at det er klokt i noen sammenhenger, men i samtaler med resurssterke informanter, vil en mer bevisst og aktiv forskerrollen kunne gi større uttelling i form av analytisk kontroll – og dermed økt validitet og reliabilitet.

For å svare på disse spørsmålene bestemte jeg meg for å reise til Somalia, nærmere bestemt til Mogadishu, og møte somaliske politikere som kjemper om å lede landet. Denne forskningen var et feltarbeid der jeg intervjuet somaliske politikere i parlamentet, og de som stiller til valg på parlamentet og president.

I løpet av min forskning i Somalia gjennomførte jeg rundt fire intervjuer, og dessuten engasjerte jeg meg i uformelle personlige samtaler med informanter i Somalia. Mens de uformelle samtalene ble gjennomført med enkeltpersoner med et stort mangfold av faglig bakgrunn og sosial status, gjennomførte jeg i stor grad de formelle intervjuene med sentrale informanter i Somalias politiske elite. Denne tilnærmingen ble begrunnet med at sentrale informantintervjuer gjør det mulig for forskeren å fokusere direkte på problemstillingen (Yin 2003:86).

Jeg har valgt nøkkelinformanter i denne studien som har særlig god oversikt over Somalias politikk, demokratisering, klan og konflikt. Informantene har god innsikt i forskningsformålet som jeg ønsker å få belyst. Den viktigste og grunnleggende informanten er Prof. Mohamed Osman Jawari, som har vært president i Somalias Parlament fra 2012 til 2018. Han er utdannet jurist. Halima Ibrahim som er leder for Somalis- *National Independent Electoral Commission (NIEC)*. Fowzia Yusuf Haji som er den eneste Somalias eneste kvinnelige presidentkandidat. Prof. Abdirahman Haji Aden Ibbi som har vært i Somalisk politikk mer en 20 år.

Jeg har valgt ut informantene fordi de er velinformerte og har inngående kunnskap om Somalias klanpolitikk, utfordringer som gjør at Somalia ikke kunne holde universelt valg på mer enn 50 år. Nøkkelinformantene er interessante fordi de er ressurssterke personer som kan belyse en sak eller et fenomen. Personvernet og de etiske bekymringene for deltakerne ble tatt på alvor. Intervjuobjektene ble fortalt at de har rett til å trekke seg for intervjuet når som helst uten noen forpliktelse til å forklare årsaken til deres handling. Alle informantene har blitt spurt om de ønsker å være anonyme siden demokrati og ytringsfrihet er minimal i Somalia, men de tillot meg å bruke navnet deres, tittelen i studien.

1.3.4. Intervjuprosess

Jeg har vært i Somalia på to forskjellige tidspunkt i 2021 (mai – juni 2021) og desember 2021. Intervjuet var ansikt til ansikt intervju med opptak. Jeg ga informasjon om hvordan intervjuet blir, hvor mange spørsmål jeg vil stille, og alle informantene ble avslappet, fordi de har intervjuet mange år i forskning og media. Intervjuobjektene ble informert om at opptaket bare vil bli brukt i denne forskningen og avklarte studiemålet og det etiske hensynet.

Intervjuene ble transkribert på somalisk språk. Jeg har valgt å bruke de viktigste svarene som mer relevant i oppgaven. Under transkripsjonen, transkriberte jeg ikke ord for ord, men tok hovedinnholdet av informasjonen.

1.4. Struktur

Denne studien er organisert i fire kapitler. Det første kapitlet er innledning, problemstilling og metode. I kapittel to vil jeg presentere teorien som jeg har brukt i studien som er Lijpharts konsensusdemokrati, men den første delen av kapitlet vil jeg diskutere utfordringene mange land står overfor når de går fra krig til demokrati som for eksempel Somalia. Jeg vil presentere konsosierte demokrati og føderalisme og hvordan det gjelder for somalisk politisk system.

I det tredje kapittelet i masteroppgaven presenterer jeg det politiske systemet som eksisterte i kolonitiden, den demokratiske prosessen etter kolonitiden, det diktatoriske regimet, sentralregjeringens sammenbrudd og klanmaktfordeling etter krigen. Det siste og fjerde kapittelet vil analysere Somalias klanmaktfordeling, og utfordringen som gjør vanskelig for Somalia til å bevege seg fra klanbasert demokrati til fritt og rettferdig demokrati system.

2.0. Teori

Mer enn tre tiår etter at Arta-fredskonferansen for maktfordeling ble holdt i Djibouti, er Somalia fortsatt delt. Arta Peace-konferansens hovedmål var å få slutt på konflikten og krigen, og finne en vei videre for fred og demokrati i Somalia – men maktfordelingen som var klanbasert, blir nå sett på som et hinder for fredsbygging og demokratisering i Somalia.

Somalia bruker fortsatt klanens maktfordeling. Spørsmålet i denne forskningen er "*I hvilken grad er de nødvendige forholdene til stede for at Somalia kan bevege seg fra klanpolitikk til partipolitisk demokrati?*" For å svare på det spørsmålet, vi skal først se hvilke utfordringer man får når man etablerer demokrati i et land etter borgerkrig. Jeg skal bruke Lijpharts teori om maktfordeling spesielt konsosierte demokratimodell som Somalia har brukt i de siste tjueårene.

Jeg har valgt den teorien fordi Somalias maktfordeling er basert på storcoalisjon, mutuallt veto, proporsjonalitet og segmenter autonomi. David Latin (1990: 1) hevder at de fire betingelser for konsosierte er oppfylt av Somalia: en maktbalanse blant (mer enn 2) segmenter; en liten størrelse på landet; en lav økonomisk differensiering mellom segmentene; og en tradisjon for elite samarbeid.

2.1. Fra krig til demokratiøvergang

Postkonfliktrekonstruksjon har vært gjenstand for intense studier siden slutten av den kalde krigen (Forman 2006:198). Det er interaksjonsprosesser fra krig til demokratiøvergang, og det er fredsbygging og demokratisering. Demokratisering viser til prosessen med å åpne opp politisk rom, inkludert forbedringer når det gjelder strid, deltakelse og menneskerettigheter (Jarstad 2008:17).

Jarstad (2008:20) sier at fra krig til demokratiøvergang finner sted i samfunn knust av voldelig konflikt. Slike samfunn blir ofte referert til som "postkonflikt"-saker. Begrepet «postkonflikt» inviterer imidlertid til tolkningen at (1) det har vært voldelig konflikt og (2) konflikten er nå løst og volden er opphørt. "Postkonflikt" betegner vanligvis samfunn som er berørt av væpnede konflikter, der bare deler av konflikten løses og hvor en del organisert atferd fortsatt vedvarer.

I post-konflikt rekonstruksjon er det endelige målet å skape en stat med minimal evne på fire nøkkelområder: (1) sikkerhet; (2) styring og deltakelse; (3) sosialt og økonomisk velvære; (4) rettferdighet og forsoning (Forman 2006:199). Hver av disse distinkte, men innbyrdes beslektede oppgaver utgjør en pilar i innsatsen for å gjenoppbygge land etter konflikt. Alle fire pilarene er nødvendige for å sikre at gjenoppbyggingen går videre, selv om implementeringen bør følge en unik sekvens av oppgaver som har vist seg å optimalisere sannsynligheten for suksess (Forman 2006:199).

Det er en stor utfordring for et samfunn som ødelegges av krig, med dyp sosial fiendskap, personlige lidelser, og de økonomiske ødeleggelsene som krig bringer, kan oppnå fred og demokrati. Diamond (2016:400) hevder at å bygge demokrati ikke kan gjøres hvis det ikke er lov og orden, og sikkerhet må stresses over alt annet, og hvis det ikke er noen orden, vil det ikke være demokrati. I Somalia fortsetter nå Al-Shabaab å utføre vold, inkludert å utføre angrep rettet mot myndigheter og personell, sikkerhetsstyrker, internasjonale partnere og offentlige steder. Siden Somalias nåværende føderale administrasjon tok makten tidlig i 2017, gjennomførte Al-Shabaab minst 1598 angrep ved bruk av eksplosive bomber, og har drept tusenvis av mennesker ifølge FN, blant annet ble ordføreren i Mogadishu drept av en selvmordsbomber på sitt kontor (Dirie 2020)

Diamond (2016:400-401) hevder at å fremme et demokrati i postkonfliktsituasjoner, ikke kan lykkes uten å gjenoppbygge orden, og at oppgavene til demokratibyggning og fredsgjennomføring er uatskillelige. Det er mulig å gjennomføre fred uten demokrati, men det er ikke mulig å bygge demokrati uten fred.

Tidligere visepresident for FNs Jan Eliasson sa en gang

“There is no peace without development, there is no development without peace, or there is no lasting peace or sustainable development without respect of human rights and the rule of law ... for the international system to work, or for even a nation to work, you have to have a peace, development and respect for human rights and the rule of law, and you have to deal with at the same time” (Diamond 2016)

Diamond (2016: 398) hevder at før et land kan ha en demokratisk stat, må det først ha en stat - et sett med politiske institusjoner som utøver myndighet over territorium, foretar og utfører politikk, utvinner og fordeler inntekter, produserer offentlige goder og opprettholder orden ved å utøve et effektivt monopol over middelet til vold. Jakten på demokrati kan undergrave

innsatsen for å sikre fred, og innsatsen for å sikre fred kan undergrave demokratiets mening og kvalitet. Dermed kan i praksis promotering av demokrati og jakten på fred fungere på tvers av formål (Jarstad, Sisk 2008).

Forman (2006: 199) hevder at gjenoppbygging begynner med opphør av voldelig konflikt og ender ved retur til et normalt samfunn med fungerende institusjoner (Forman 2006:199). I løpet av denne prosessen følger de ulike aspektene som sikkerhet, styring og deltakelse, sosialt og økonomisk velvære, rettferdighet og forsoning ved rekonstruksjon et kontinuum av tre konseptuelle faser: For det første den første responsen, der det er stor avhengighet av intervensjon utenfra for alle grunnleggende tjenester; for det andre, transformasjon, der legitim og bærekraftig urfolkskapasitet utvikler seg; og for det tredje, å fremme bærekraft, der langsiktig gjenopprettingsarbeid kommer til utførelse, og utløser slutten på internasjonalt engasjement (Forman 2006:199). Overganger mellom disse fasene er betingede og situasjonsspesifikke; ofte kan visse pilarer være på forskjellige utviklingsstadier (Forman 2006:199).

I Somalia er det for eksempel sikkerhetssøylen fortsatt i en innledende fase. Trusselen om terrorisme, og det er usikkerhet i mange deler av landet. Det pågår en gjenoppbygging av somaliske styrker, og fortsatt er det trusler om at militæret deles inn i klaner når det er en spenning mellom de somaliske politikerne. Det er ingen sosioøkonomisk velvære i Somalia og millioner av mennesker sulter. Styring og rettferdighet beveger seg mot transformasjon, selv om regjeringens posisjoner og nominasjoner av justisposisjoner er basert på klanmaktfordeling. Imidlertid er alle disse pilarene, uavhengig av hvor langt på kontinuumet de har kommet, fortsatt avhengig av å få sikkerhetspilaren rett, noe som ikke vil være lett i overgangsperioden fra krig til demokrati.

Til tross for at det er mer enn 20 000 AMISOM-militæret i Somalia, øker trusselen fra Al-Shabaab, og for sikkerhetens skyld, kunne ikke Somalia avholde den valget "*one person, one vote*" som skulle holdes i 2020-2021. Sikkerhetsrådet vedtok en resolusjon i desember som godkjenner på nytt den afrikanske union (AU) oppdrag misjon i Somalia (AMISOM) frem til 31. mars 2022, i forkant av en gradvis overlevering av ansvar til Somalias sikkerhetsstyrker (UN 2021). Den Somaliske regjeringen er fortsatt uforberedt på å påta seg de omfattende sikkerhetsfunksjonene som utføres av *African Union (AU)* oppdrag i Somalia.

I Somalia utføres mange av de viktigste funksjonene i staten av ikke-statlige aktører, og det er et system som mange somaliere ser ut til å foretrekke, i det minste på kort sikt (Menkhaus 2014:163). Klaners eldste og sharia-domstoler formidler tvister og dømmer i straffesaker via sedvanerett eller sharialov, som eksisterer sammen med svake lover? fra rettsvesener, private sikkerhetsstyrker er viktigere kilde til beskyttelse enn uniformert politi, bedrifter og ideelle organisasjoner tilbyr avgiftsbaserte sosiale tjenester og verktøy som spenner fra strøm til vann til trådløs telefonsjener. Statsdepartementer i disse sektorene har begrensede midler og kapasitet, og er ofte ikke i stand til å påta seg grunnleggende regulatoriske roller (Menkhaus 2014:163).

Somalias tilstand av fullstendig regjeringkollaps i flere tiår er således en ekstrem manifestasjon av den mislykkede staten, og den står overfor en sterkere, bedre organisert og mer engasjert fiende i Jihadi gruppen Al-Shabaab, og den somaliske regjeringen har vært i stand til å forbli i Mogadishu hovedsakelig på grunn av den beskyttelsen den mottar fra *African Union Peacekeepers* (Menkhaus 2014:163).

Al-Shabaab krever inn skatt til og med fra forretninger. Ifølge Hiraal Institute får Al-Shabaab enorme penger fra bedrifter og offentlige tjenestemenn, og Al-Shabaabs skatteinnkreving er mer effektiv enn den føderale regjeringen og de føderale medlemsstater (Hiraal Institute 2020:1). Rapport viser at Al-Shabaab har samlet rundt 15 millioner dollar i måneden fra privatpersoner over hele landet i form av skatter og andre avgifter de krevde inn. "Basert på hvor utbredt gruppens beskatning er, og hvor mye mer dybde det har sammenlignet med FGS og FMS i Sør-Somalia, vurderer vi at dette beløpet er et veldig konservativt estimat" fremhevet rapporten. Selv myndighetspersoner i Mogadishu og andre steder betaler skatt til Al-Shabaab for å kjøpe sin egen sikkerhet, ifølge rapporten. Etter dette estimatet samler Al-Shabaab nesten like mange årlige inntekter som FGS.

Siden 2017 har rundt 1000 Al-Shabaab-krigere blitt drept i 197 luftangrep utført av USA over hele landet (Maruf 2020), allikevel er Al-Shabaab fortsatt en stor trussel mot den føderale regjeringen og føderale medlemsland. Al-Shabaab begikk det dødeligste angrepet i 2017, som drepte 587 mennesker (GTI 2018:4). Al-Shabaab styrker er anslått til å være mellom 5000 og 10.000 krigere (Pentagon Inspector General 2020:15).

Postkonflikt gjenoppbygging er virkelig et politisk prosjekt som reiser spørsmål om statlig suverenitet, legitimitet, demokratisk styring og politisk uavhengighet. Det er også reist

spørsmål angående sosial og politisk rettferdighet, samt selvbestemmelse i en kaotisk situasjon med mange utenforstående aktører, som overskygger lokalbefolkningens aktiviteter og handlinger. Det er bekymring for spørsmål angående typen og modusen for gjenoppbygging som ofte påtvinges av andre nasjoner under konstruksjonen.

I post- konflikt rekonstruksjon innebærer overgangsprosessen fra vold og krig til fred og forsoning, ikke bare oppgaven med å overvinne de strukturelle årsakene som utløste konflikten i utgangspunktet, men også å dempe den pågående konflikten og dens arv, som ofte definerer de virkelige utfordringene, etterkrigssituasjonen. Nesten halvparten av de afrikanske landene har opplevd en form for voldelig konflikt eller politisk uorden (Stewart 2002: 342). De fleste av de landene som opplevde uorden var land med lavere inntekt som Somalia. Dette faktum etablerte en klar, ubestridt sammenheng mellom fattigdom og politiske konflikter. Voldelig konflikt kan ha en negativ innvirkning på livene til lokalsamfunn, virksomheter, og kapasiteten til myndighetsmakt og effektivitet i å forbedre innbyggernes liv og sikre sikkerhet, lov og orden og sosial velferd (Kanbur 2007: 35).

Nasjoner som kommer ut av borgerkriger og voldelige konflikter som Somalia, trenger gjenoppbygging som dekker et bredt spekter av aktiviteter og interesser. Det involverer aktiviteter som spenner fra demobilisering av væpnede grupper og fredsbevaring, til å skrive nye konstitusjoner, formulere nye nasjonale lover og etablere rettssystemer og nasjonale lovgivere der det ikke eksisterte før. Et viktig aspekt ved denne gjenoppbyggingsagendaen er finansieringen av programmene som skal gjennomføres i gjenoppbyggingsplanene. Ofte har landet som skal assisteres i gjenoppbyggingsplanleggingen ingen kapitalmidler som kan brukes.

Det meste av landsbygda i det sør-sentrale Somalia forblir i hendene på jihadi-gruppen al-Shabaab, som fortsetter å starte dødelige terrorangrep i hovedstaden Mogadishu. Den føderale regjeringen i Somalia (FGS) kontrollerer knapt selv den byen og må forhandle med føderale medlemsregioner og andre væpnede substansaktører for å gjøre krav på indirekte, nominell autoritet over andre deler av landet (Menkhus 2017). Ved hjelp av Somalias utenlandske allierte er den føderale regjeringen nå sterkere enn den var for ti år siden. Den viktigste faktoren i det lange løp er ikke våpen eller tropper, men legitimitet. Regjeringens begrensede tilstedeværelse utenfor Mogadishu, dens avhengighet av AMISOMs sikkerhetsstyrker, og den fortsatte støtten den mottar fra Den afrikanske union og USA undergraver statens legitimitet.

2.1.1. Demokrati versus fred - utfordringer fra krig til demokrati

Larry Diamond (2008: 398) hevder at før et land kan ha en demokratisk stat, må det først ha en stat - et sett politiske institusjoner som utøver autoritet over et territorium, foretar og utfører politikk, utvinner og fordeler inntekter, produserer offentlige goder og opprettholder orden ved å utøve makt og effektivt ha monopol over våldsmidlene.

Kristine Höglund argumenterer at demokratisering skaper nye muligheter og motiv for vold, åpningen av politisk rom i området for politisk konkurranse (valg) og ytringsfrihet (media), samt reformer av sikkerhetssektoren er avgjørende for demokratisering (Jarstad og Sisk 2008). Höglund argumenterer videre at bruk av tvangsmidler og inkludering av spoilere i politikken kan undergrave demokratiseringsprosessen. (Jarstad & Sisk 2008: 80-82). Jarstad & Sisk, (2008: 21) hevder at når man vil bygge fred og demokrati i et krigsherjet land, vil fire dilemmaer oppstå: det horisontale dilemmaet, det vertikale dilemmaet, det systematiske dilemmaet og det temporale dilemmaet.

Det horisontale dilemmaet angår spørsmålet om hvilke grupper som skal være representert i prosessen med fred og demokratisering. Denne beslutningen omhandler den horisontale realiteten mellom eliten til krigende partier av demokratiske politiske partier. Bred inkludering med demokratisk teori om maktfordeling, noe som antyder at jo flere grupper som er representert i prosessen, desto mer demokratisk er det. (Jarstad & Sisk 2008: 21)

Når bred inkludering utvides til å omfatte voldelige partier, kan det imidlertid ha negative effekter på demokratisering. Slik inkludering kan sees på som en belønning for vold og dermed motsier de demokratiske prinsippene om ikke vold. (Jarstad & Sisk 2008: 22). Dette dilemmaet påvirker også utsiktene for fred. En opprørsgruppe som forventer å bli ekskludert fra fremtidige regjeringer og kontroll over deler av territoriet, kan finne fred for kostbart. Noen ganger er det vanskelig å identifisere hvilken gruppe som må inkluderes for fredens skyld. Hvis fredsavtalen gir noen stridende partier posisjon i regjeringen, kan dette gi incitament for andre grupper til å bruke vold for å få samme politiske status. (Jarstad & Sisk 2008: 22).

I Somalias første overgangsregjering i 2000 ble krigsherrer og politiske fraksjoner nektet deltakende tilgang til fredskonferansen, for å ha unnlatt å bringe en løsning på tidligere konferanser som Sodere (Ehiopia)-konferansen i 1997. Denne utelukkelsen har gjort det vanskelig for den nye overgangsregjeringen å operere i landet, ettersom krigsherrer fortsetter å styre mange deler av landet (Intervju 2, juni 2021)

Det vertikale dilemmaet (Jarstad & Sisk 2008: 23) innebærer det vanskelige valget mellom effektivitet og legitimitet. Det gjelder forholdet mellom elite og massepolitikk. Hvis den politiske prosessen blir inkludert i alle deler av befolkning, kan det skape legitimitet av staten. I tillegg til bred inkludering under fredsforhandlinger, er å tilstrebe offentlig støtte etter en fredsavtale eller demokratisk konstitusjon er utarbeidet.

Det Systematiske dilemmaet (Jarstad & Sisk 2008: 24), viser til eierskapsspørsmålet, det vil si internasjonal kontra lokal kontroll av prosessene for demokratisering og fredsbygging. Tredjeparts engasjement i fredsbygging kan skape et dilemma av fred mot demokrati. Internasjonalt engasjement kan være nødvendig for å få slutt på vold og for å lette forhandlinger, samtidig som bærekraftig fredsbygging og demokratisering er avhengig av engasjementet fra lokale folk og eliter.

Internasjonalt medierte maktfordelingsavtaler og demokratisk bistand aktiverer det systematiske dilemmaet om lokalt kontra eksternt eierskap til demokratiseringsprosessen. Jarstad (2008:126) argumenterer for at når maktfordeling pålegges av tredjeparter, er lokalt eierskap ute. I Somalia var det en oversikt over fredsprosesser som mangler somalisk eierskap og konsekvent mislyktes, mens de som maksimerer somalisk eierskap i prosessen har hatt større legitimitet og i noen tilfeller, som Borama-fredssamtalene i Somaliland, har lyktes.

Somalia har to interessante eksempler og politiske eksperimenter som har fungert. Somaliland og *Union of Islamic courts* utviklet seg begge fra "*bottom up*" og brukte tradisjonelle somaliske levemåter med mer moderne metoder. Både USA og Storbritannia anerkjente dette (Harper 2012). I 2010 kunngjorde USA en politikk mot Somalia som fortsatte å anerkjenne og støtte regjeringen i Mogadishu, og øk engasjementet og støtten til de mer stabile områdene i nord, spesielt Somaliland og Puntland (Harper 2012: 179). Storbritannia har også begynt å være mer aktivt involvert i disse to regionene (Harper 2012: 179).

En av de største nederlagene til demokratiseringsprosessen i Somalia, har vært de dyre internasjonalt sponsede fredskonferansene som holdes utenfor landet. Alle disse konferansene lyktes ikke. Etter at Somalia gikk over fra en overgangsregjering til en offisiell føderal regjering i 2012, ble det holdt freds- og politiske forhandlinger i store byer over hele landet, selv om det eneste transportmiddelet var med fly på grunn av sikkerhet. I tillegg, Somalia, hvor millioner av dollar har blitt brukt for å oppnå varig fred og demokrati, er det mindre enn 2% av somalisk

befolkning som får stemmerett (Harper 2012). Å gå fra klanbasert politikk til politiske partier er fortsatt en drøm å oppnå.

Temporal dilemmaet (Jarstad & Sisk 2008: 25), Dette fokuserer på forholdet mellom lange og kortsiktige planer. Hvis man feiler med den kortsiktige planen, kan det undergrave den langsiktige demokratiseringen. Forsøk på å støtte demokratisering kan på kort sikt øke risikoen for vold, og dermed på lang sikt undergrave sjansene for demokrati å slå rot. Fredsbygging kan innebære begrensninger i demokratiske friheter som pressefrihet og massedemonstrasjoner. På lang sikt kan slike begrensninger føre til uro og bli til et hinder for gjennomføringen av fredsavtalen.

Larry Diamond hevder (2016:400-401) at å fremme demokrati i postkonfliktsituasjoner kan ikke lykkes uten å gjenoppbygge orden i disse sammenhenger, og oppgavene til demokratibygging og fredsgjennomføring er uatskillelige. Det er mulig å iverksette fred uten demokrati, men det er ikke mulig å bygge demokrati uten fred (Diamond 2016:400-401).

Diamond presiser (2016:401), noen utfordringer med politisk gjenoppbygging i en postkonflikt setting:

- Gjenoppbygge kapasiteten til staten, inkludert dens midler til å gi orden og sikkerhet (hæren, politiet og etterretningen);
- Kontrollere og demobilisere alternative kilder til vold i hendene på statlige aktører, som religiøse og partimilitser, krigsherrer og andre private fiender;
- Å redusere de strukturelle insentivene til vold gjennom utforming av politiske institusjoner;
- Å utvikle de politiske og sosiale institusjonene for demokrati i staten og sivilsamfunnet;
- Administrere postkonfliktnasjonen;

Demokratisering i tider med økonomisk belastning kan føre til sosial konflikt. Det kan introdusere usikkerhet som er utålelig for noen hovedpersoner fordi de frykter konsekvensene av prosessen. Spesielt hurtig demokratisering kan være konfliktfremkallende. (Large & Sisk 2006: 72)

Jarstad og Sisk (2008:1) startet i åpningssetningen av boken "fra krig til demokrati" et viktig spørsmål «Å introdusere demokrati i kjølvannet av borgerkrig stiller sterke spørsmål: Hvordan

kan samfunn ødelegges av krig, med all dyp sosial fiendskap, personlig utsettelse og økonomisk ødeleggelse som krig fører til, samtidig bevege seg mot fred og demokrati når konkurransepolitikk og frie valg forverrer den sosiale og politisk konflikten?». Dette spørsmålet oppsummerer utfordringene staten som har vært herjet av borgerkrig og uro som Somalia.

2.2. Maktfordeling

Arend Lijphart forklarer sin maktfordelingsteori som en løsning for land som er preget av dype religiøse, ideologiske, språklige, kulturelle eller etniske kløfter: der av flertallssamfunn.

Maktfordelingens funksjon i konflikthåndteringsfeltet er nettopp å få slutt på vold og legge ned våpen (Jarstad 2008: 108). Maktfordeling kan tjene et kortsiktig mål om å få slutt på fiendtligheter og sivile konflikter. Maktfordeling er nødvendig for å lette overgangen, redusere usikkerhet og bygge en bredest mulig koalisjon i regjeringen (Jeong 2005:95).

I konflikthåndtering brukes maktfordeling for å håndtere usikkerheten knyttet til en fredsprosess – om nødvendig, som en erstatning for valg – mens forskning på demokratiske teorier vurderer maktfordeling for å fremme moderasjon og forbedre kvaliteten på demokratiet (Jarstad 2008: 111). I følge Hoddie og Hartzell sine kvantitative analyse av krigsavslutninger, ble trettiåtte borgerkriger mellom 1945 og 1998 avsluttet med forhandlede oppgjør, hvorav bare én ikke inkluderte en bestemmelse om maktfordeling (Hartzell og Hoddie (Hartzell og Hoddie 2003: 319). Noe som antyder at jo mer maktfordeling, jo større er sjansen for varig fred. Maktfordeling har forutsetninger. Måten åpen konflikt avsluttes på, eksterne makters mulige rolle og maktbalansen mellom partene i starten av etableringen av et postkonfliktpolitisk system, vil i stor grad definere omfanget og begrensningene til maktfordelingsmekanismer og -institusjoner (Butenschøn, Stiansen, Vollen 2017:8).

Butenschøn, Stiansen, Vollen (2017: 8) mener at den politiske historien til landet er viktig i maktfordeling. Maktfordeling vil aldri lykkes dersom den ikke reflekterer landets politiske historie, inkludert kollektive erfaringer som har formet identiteter og ambisjoner i befolkningen (Butenschøn, Stiansen, Vollen 2017: 8). Dette knytter seg både til opplevelsen av demokrati, og de spesifikke institusjonene som har eksistert tidligere. Mangel på demokratisk erfaring kan gjøre enhver demokratisk ordning etter krigen mindre stabil (Butenschøn, Stiansen, Vollen 2017: 8).

Ifølge Lijphart, i delte samfunn, resulterer flertallsregelen i flertallsdiktatur. Derfor er det ikke riktig å ha en regjering basert på flertallsregjering. Som et resultat tar han til orde for et «konsosierte demokrati», der makt deles, splittes og fordeles, så mange grupper er involvert i beslutningstaking, og konsensus vektlegges (Lijphart, 1977).

2.3. Konsosierte demokrati teori (konsensusdemokrati)

Konsensusdemokratiteori er en modell for politisk samarbeid, som er mer sannsynlig å oppnå både demokrati og fredelig sameksistens i delte samfunn, enn de alternative modellene, spesielt majoritet eller westminster-demokratimodellen. I følge Lijphart (2012: 32) er konsosierte modellen basert på inkludering snarere enn ekskludering av de ulike sektene. Ekskludering i dypt splittede samfunn, gjennom flertallsstyre, vil nesten uunngåelig resultere i flertallsdiktatur.

“The essential characteristic of consociational democracy is not so much any particular institutional arrangement as overarching cooperation at the elite level, with the deliberate aim of counteracting disintegrative tendencies in the system”
(Lijphart1968: 21).

Arend Lijphart (1969) laget dette begrepet for å beskrive noen kulturelt fragmenterte, men politisk stabile samfunn lokalisert i Vest-Europa. Erfaring har vist at generelt, når slike sosiale forskjeller råder, blir det politiske systemet anspent og i beste fall immobilisert, men i noen land som Nederland, Sveits og Belgia har det forekommet visse ordninger. som tillater sameksistens i heterogene samfunn. Deretter utvidet denne forfatteren sin analyse til tredjeverdensland og fant sammenlignbare eksempler iblant annet Libanon, Colombia og Sør-Afrika (Lijphart, 1999).

Fra et teoretisk synspunkt, fremstår konsosierte som en modifikasjon av typologien til politiske systemer introdusert av Gabriel Almond i 1956. I følge Almond (1956: 399) er det to typer samfunn, de kulturelt homogene assosiert med effektive og stabile myndigheter, og samfunn der segmentering og subkulturer med ineffektive og ustabile myndigheter. Lijphart legger til en tredje kategori for å beskrive samfunn, der, til tross for mangfold, opprettholdes en stabil regjering. Konsosierte demokrati er en modell som søker å overvinne det demokratiske prinsippet om å styre basert på flertallet, for å gi opphav til en avtale mellom eliter og styre fra

fordeling av maktkvoter på en slik måte at alle grupper i samfunnet er representert i myndighetene.

Blant forholdene som må råde for at et samfunnssystem skal fungere, er det viktigste elitenes evne til å oppnå en tilpasning av de ulike interesser og krav. Men for å oppnå dette må visse faktorer råde som fremmer samarbeid mellom elitene, en av disse kan være eksistensen av en ekstern trussel. De fleste landene som valgte denne modellen, gjorde det etter å ha møtt en viss konflikt, og intensjonen om å unngå å gjenta krigssituasjonen kan ha fått gruppene til å tenke på å samarbeide. På den annen side er det nødvendig at det eksisterer en multippel balanse mellom gruppene. Det vil si at elitene må oppfattes som aktører med lik politisk tyngde, og dette gjenspeiles generelt i et flerpartisystem. Slik sett må alle de betydelige segmentene som utgjør flertallssamfunnet være representert i regjeringen.

Lijphart identifiserte fire karakteristikk av "konsosierte" konstitusjoner som en ideell type: Utøvende maktfordeling blant stor koalisjon av politiske ledere hentet fra alle viktige deler av samfunnet; et minoritetsveto i regjeringens beslutningsprosesser, som krever gjensidig enighet mellom alle parter i den utøvende makten; proporsjonal representasjon av større grupper i valgt og utnevnt verv; og betydelig kulturell autonomi for grupper (Norris 2008:25). Somalia har for øyeblikket disse funksjonene på plass. Nåværende parlamentarikere har vært i stand til å forhindre voldelige konflikter på grunn av det gjensidige vetosystemet. I henhold til størrelsen på klanene og sub klaner, og regionenes autonomi, har antall seter i parlamentet blitt tildelt i henhold til proporsjonalitet.

Lijphart indikerer at i disse prinsippene er to de viktigste, nemlig den store koalisjonen og segmental autonomi. Prinsippet om den store koalisjonen innebærer at politiske ledere fra alle segmenter av et pluralistisk samfunn styrer et land i fellesskap (Lijphart 1977: 25). Prinsippet om delt makt i store koalisjoner kan ha forskjellige former: et stort koalisjonskabinett i parlamentariske systemer, store råd med viktige koordinerings- og rådgivende funksjoner, eller til og med en stor koalisjon mellom en president og politikere med høye embeter i presidentregimer (Lijphart 1979: 500)

Prinsippet om segmental autonomi innebærer at beslutningsmyndighet i størst mulig grad delegeres til separate segmenter. Dette prinsippet utfyller den store koalisjonen i den forstand at i saker av felles interesse tas beslutninger i fellesskap av lederne for segmentene. I andre

tilfeller overlates beslutningsmakt til hvert segment (Lijphart 1979: 500). Lijphart vil legge til at den ideelle konsensusdemokrati maksimerer både kreftene til segmentene i områder av felles interesse, og deres frihet til å organisere sine egne saker autonomt. I Somalia vil prinsippet gjøre det å respektere autonomi av klanene, og underklaner, og potensielt den språklige og kulturelle særpreget av Digil-Mirifle folket og Bantu og andre kulturelt distinkte minoriteter (I.M. Lewis 1995: 25). Samfunnets autonomi med konsosierte system skiller seg fra territorial autonomi under føderale systemer fordi medlemmer av hvert samfunn må få sin autonomi respektert uavhengig av om de bor og jobber (I.M. Lewis 1995: 25). For somaliere ifølge I.M. Lewis (1995: 25) kan det bety å la hver klan stå fritt til å administrere strafferetten.

Det tredje prinsippet er gjensidig veto eller minoritetsveto, som kan være formelt eller uformelt. Vetoretten er ment å gi en garanti i tilfeller der den store koalisjonens leder tilskriver maktfordeling til hvert segment på sentralt politisk nivå, utgjør dette ikke en garanti mot et hevdende flertall når interessen til minoritetene er på spill (Lijphart 1979: 501)

Til slutt fungerer det fjerde prinsippet, proporsjonalitetsprinsippet, som grunnleggende standard for politisk representasjon, utnevnelser i administrasjonen og tildeling av offentlige midler. Dette prinsippet kan også gi spesielle beskyttelser til små minoriteter: overrepresentasjon av små minoriteter og paritet i representasjonen. Dette prinsippet kan utgjøre spesielt nyttige alternativer til proporsjonalitet når et flertallssamfunn deles inn i segmenter av svært ulik størrelse (Lijphart 1979: 501). Flertallsstyre er farlig i flertallssamfunn siden minoriteter som konsekvent nektes tilgang til politisk makt og beslutningsprosessen, kan føle seg ekskludert og diskriminert av flertallet ved makten. I sin tur kan slike omstendigheter lett gi opphav til konfliktutbrudd i svært splittede samfunn (Lijphart 1977: 38-39)

Maktfordelingsmodellen ble opprinnelig etablert som et alternativ til «Westminster» – stil med eller maktkonsentrerende regime, preget av enhetsstater og majoritetenes – pluralitetsvalg (Norris 2008: 26). Lijphart understreker at maktfordelingsregimer ikke bare er best for å skape en varig langsiktig tilpasning av kulturelle forskjeller; i realiteten er disse de eneste betingelsene som er generelt akseptable når man forhandler om et oppgjør etter en konflikt. Konsosierte kan i det minste betraktes som det mest realistiske perspektivet, som representerer de nødvendige betingelsene for å sikre fredsavtaler mellom alle parter (Lijphart 2004: 96-109). Lijphart argumenterer for at den eneste realistiske typen oppgjør som er i stand til å tiltrekke enighet

blant alle fraksjoner i postkonfliktdelede samfunn, er maktfordelingsregimer som unngår farene med «*winner takes all*».

Lijpharts bok - *Patterns of democracy – Government forms and performances in thirty-six countries* beskriver ti elementer som står i skarp kontrast til hvert av de majoritetsselementene i Westminster-modellen. For å nevne disse elementene som Somalias maktfordeling har, er for eksempel utøvende maktfordeling, føderal og desentralisert regjering, tokammersystem. Alle disse elementene er tilordnet til å skape en konsensusmodell som prøver å dele, spre og begrense makt på en rekke måter.

Maktfordelingen i Somalia går utover kabinettet, parlamentet og senatet. De nasjonale kommisjonene, politiet, militæret og administrasjonen til forskjellige avdelinger deles gjennom klanmaktfordelingsformelen, slik at hver klan får representasjon i de føderale og regionale statene (Intervju 1, juni 2021). Lijphart (2006: 53) hevder at i delte samfunn er bred representasjon av alle grupper viktig, ikke bare i regjering og parlament, men også i embetsverket, rettsvesenet, politiet og militæret. Siden statens kollaps i 1991 har Somalia hatt en konsosierte modell som har blitt brukt seks ganger: i Djibouti 2000 og 2009, i Kenya 2004 og i Mogadishu 2012, 2017 og sist i valget i 2021/2022. (Intervju 3, 21. desember 2021).

Somalia vedtok føderalisme i 2004 og tok fatt på implementeringen i 2012. Føderalisme ble sett på som et alternativ for å avslutte borgerkrigen og sikre landets enhet. Denne styringsformen sikrer deling av makter mellom provinsene, som er grunnlagt på grunnlag av klanens autonomi og lokale suverenitet, og den sentrale regjeringen som sikrer enheten av nasjonens deler, og koordinering av felles politiske saker innen utenriks-, forsvars-, utenriks- og interregjeringsrelasjoner, blant andre. William Riker (Norris 20028: 167) oppfordrer til at for at staten skal betraktes som føderal stat, må tre betingelser oppfylles: Den første betingelsen er at to nivåer av regjeringsregelen som er i samme land og mennesker. Den andre betingelsen er at hvert nivå har minst ett handlingsområde som er autonomt, og den tredje betingelsen er at det er en viss garanti om autonomien til hver regjering i sin egen sfære (Norris 2008:167)

Ifølge Arend Lijphart (1999, 2012) det er noen prinsipper som et føderalt politisk system har som for eksempel; en skriftlig konstitusjon som spesifiserer maktfordelingen og garanterer for både de sentrale og regionale regjeringene at deres tildelte makter ikke kan tas bort; og en bicameral lovgivende forsamling der ett kammer representerer folket generelt. Somalia har

disse prinsippene, men den føderale konstitusjonen gir liten veiledning om maktfordelingen mellom den føderale regjeringen og regionale stater (Intervju 4, 14. juni 2021).

Siden 2012 har påfølgende føderale administrasjoner etter overgangen gjort en konkret suksess med å føderalisere Somalia (Intervju 1 og 2, juni 2021). I tillegg til Puntland og Somaliland, som erklærte ensidig uavhengighet fra den kollapsende somaliske staten i 1991, er det opprettet fire føderale medlemsstater (FMS) i de sør-sentrale regionene: Galmudug, Hirshabelle, Southwest og Jubaland. Arend Lijphart beskriver både føderalisme og konsosierte demokrati som former for ikke-majoritarisk, som skiller seg fra majoritarisk demokrati, som han definerer som Westminster-systemet (Elezar 1985: 1).

Somalia har valgt konsosierte demokrati fordi konsosierte står i kontrast til de langt verre alternativene til væpnet konflikt, folkemord og etnisk rensing. Lijphart (2008: 278) hevder at at konsosierte pakter er «*the most rational choice to be made in the circumstances of potential or actual civil strife*». Valget blir ofte kontrastert som «*consociational democracy or no democracy at all*» (Lijphart 1997). Så når det gjelder Somalia, er det klanbasert maktfordeling og valg i hvert fjerde år som er basert på den konsosierte maktfordelingen eller konflikten og langvarig krig mellom klanene. Det er oppnådd en viss stabilitet under Somalias konsensusavtaler for maktfordeling.

2.3.1. Kritikk av konsosierte modell

Siden det teoretiske argumentet om konsosierte demokrati dukket opp, har det møtt en rekke kritikk, men fremfor alt er det empiriske bevis som sår tvil om dens anvendelighet for ethvert sterkt splittet samfunn. Kritikk av modellen kommer fra ulike vinkler, det hevdes at Lijpharts modell mangler metodisk strenghet i analyse av case og formulering av presise begreper. Konsosierte tar utgangspunkt i en rekke forhold som imidlertid og riktignok ikke er tilstrekkelig for å oppnå politisk stabilitet.

Den første store tvilen oppstår fra gjennomførbarheten av å anvende modellen på samfunn utenfor Europa, eller i sammenheng med en mye større befolkning. I denne forbindelse var en av de første kritikerne av modellen Brian Barry, som allerede i 1975 til og med tvilte på at tilfellene i Østerrike og Sveits holder seg til parameterne etablert av både Lijphart og Nordlinger (Daadler 1974). Et av de sterkeste kretikerne på modellen er knyttet nettopp til det som anses

som dens hoved karakteristikk, elitenes evne til å forhandle. Det har blitt beskyldt for å være et ikke-demokratisk system, det har blitt ansett som et unntak eller i verste fall beskrives det som en konspirasjon av eliter.

Et annet argument mot denne modellen er at i stedet for å avta, forverrer den forskjellene, så spenningen består. Faktisk er et av de mest kontroversielle elementene i modellen at den fremmer gruppens autonomi, som er langt fra den vestlige visjonen som antar modernisering som assimilering. En av de mest alvorliges kritikerne av Lijphart er Horowitz, som mener at fordi "konfliktregulering har en tendens til å være basert på stilltiende avtaler mellom samfunn, blir ikke reglene for det politiske spillet helt formelle konstitusjonelle ordninger", men han advarer også om at siden konsosierte fungerer i stor grad gjennom ad hoc-tiltak, har konsekvensene for dannelsen av en nasjonal integritet en tendens til å være minimale (Horowitz 1982: 345).

Benjamin Riley (2008:123) argumenterer for at Lijphart-teori om konsosierte demokrati hovedsakelig er basert på analysen av reformer i allerede demokratiske samfunn, som for eksempel Nederland. Riley hevder videre at teorien ikke klarer å analysere hvordan de spesielle forholdene i krigsherjede samfunn påvirker de demokratifremmende aspektene ved maktfordeling (Jarstad 2008: 123)

2.3.2. Føderalisme som maktfordeling

I løpet av de siste to tiårene har føderalisme blitt mer populært som et middel til å løse konflikt (Norris 2008: 157). Føderalisme har blitt brukt i land som står overfor vold mellom ulike territorielt konsentrerte grupper for å sikre autonomi, og inkludering via maktdelingsmekanismer i staten (Keil 2012: 205).

William Riker definerer føderal stat etter to regler: (i) den må ha (minst) to regjeringsnivåer, og (ii) hvert nivå må ha minst ett handlingsområde der er autonomt (Norris 2008: 167). I samsvar med definisjonen av Riker, artikkel 48 Den somaliske føderale konstitusjon skaper to nivåer av regjeringen, nasjonalt føderalt nivå (FG) og føderalt medlem region nivå (FMS)

Ifølge K.C. Wheare (1964) en av de mest fremtredende føderalismeforskerne, er en føderal regjering prosessen med å dele makten slik at generelle og regionale regjeringer hver er

koordinert og uavhengig på sine egne sfærer. En skriftlig konstitusjon som gir makt til både sentrale og regionale regjeringer, direkte valg på begge nivåer av regjeringen, autonomi for hvert nivå og en uavhengig høyesterett var blant de konstitusjonelle implikasjonene av føderalisme. Artikkel 54 i somalisk konstitusjon tildeler den føderale regjeringen utenriks-, nasjonalforsvaret, statsborgerskapet og innvandringen og de pengepolitiske maktene. Disse fire maktene er de eneste maktene som er allokert til den føderale regjeringen. Andre fullmakter som kan tildeles den føderale regjeringen vil bli forhandlet frem og avtalt av den føderale regjeringen og de føderale medlemsstatene.

Somalias første konstitusjon i 1960 fastsatte at *“Somalia is and independent and fully sovereign state. It is a representative, democratic and unitary republic. The Somali people are one indivisible”*. Statens enhetlige system var på plass til statens sammenbrudd. Det var et somalisk politisk parti før 1960 (Hisbiya Dastur Musraqil Somalia - HDMS) som kom med ideen om føderalisme og overbevist om at de system for å forene somalierne er gjennom den føderale konstitusjonen som gir full regional autonomi. Forslaget fikk ikke støtte fra de store nasjonalistpartiene i nord og sør, SNL og SYL siden begge favoriserte *“a unitary centralized state”*.

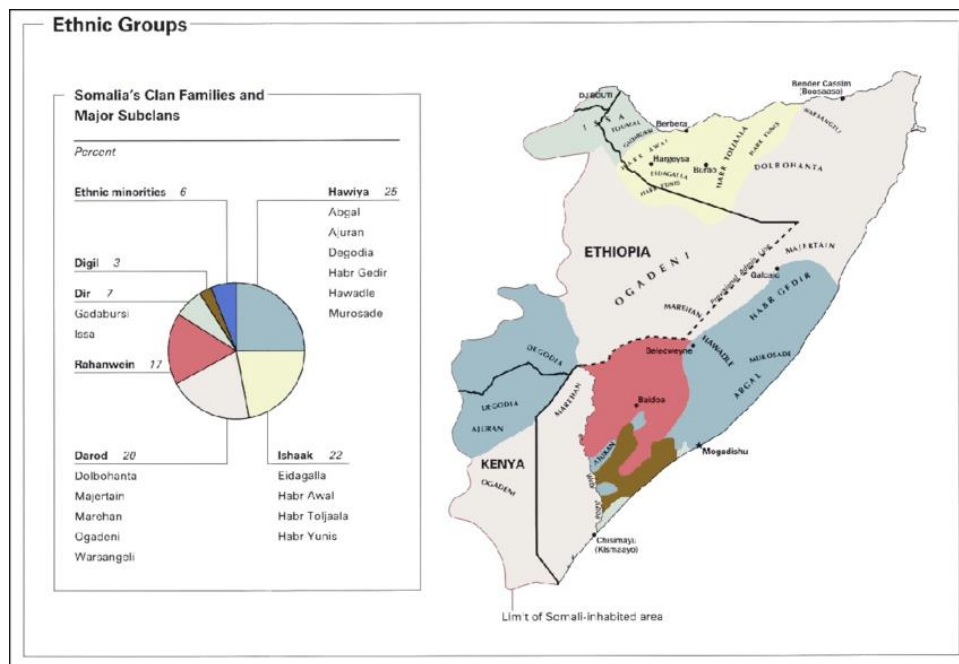
Den første studien av føderalisme som et mulig alternativ for Somalia ble produsert av et team ledet av I.M. Lewis og James Mayell (1995). Studien forklarte kort de fire styringsalternativene for Somalia: Konføderalisme, føderalisme, konsosierte og desentralisert unitarisme. Føderalisme maktfordeling er foreslått igjen i Mbagathi fredsavtale (2002 - 2004) for å avgjøre de langvarige konflikt mellom de motstridende klanene. Hovedmålet med det føderale systemet og konsosierte maktfordelingen var å adressere behovene til forskjellige motstridende klaner, redusere krigen, konflikten og skape inkludering. Konsosierte teori påstander om at vedtakelsen av desentraliserte regjeringsformer – særlig føderale konstitusjoner – legger til rette for sosial stabilitet og demokratisk konsolidering i multinasjonale stater (Norris 2008: 157). Norris (2008: 161) hevder at ulike institusjonelle former for desentralisering, særlig føderale konstitusjoner, lenge har blitt anbefalt som den foretrukne modellen for demokratisk styring designet for å opprettholde stabilitet i multinasjonale stater. Lijphart (1977) mener at hvis politiske grenser, kan mangfoldige flertallssamfunn bli homogene med sine regioner, og dermed redusere vold, fremme politisk stabilitet og legge til rette for innkvartering av forskjellige interesser innenfor grensene til en enkelt stat.

Føderale former for maktfordeling anses ofte som spesielt egnet for å imøtekomme kulturelt mangfold i skjøre multinasjonale stater. Likevel hevder kritikere at desentraliserte ordninger unnlater å styrke demokratiet og føderalismen kan fortynde en følelse av enhet og engasjement for nasjon-staten (Norris 2008: 161). Føderalisme kan brukes til å løse konflikter der det er en tvist om respekt for mangfold, territorial autonomi og maktfordeling i sentrale institusjoner. Derfor er føderalistisk teori og konsosierte demokrati, som fokuserer på deling av makt mellom forskjellige nasjoner i en stat, svært sammenkoblet, siden begge er avhengige av kombinasjonen av lokal autonomi og elite maktfordeling i sentrene (Aras 2020). Konsosierte understreker betydningen av elitesamarbeid, proporsjonal representasjon og vetorett for å løse konflikten mellom ulike identiteter i stedet for en territoriell løsning (Aras 2020).

I.M. Lewis (1995: 28) hevder at både føderalisme og konsosierte kan brukes fruktbart på somaliere som har til hensikt å rekonstruere sin nasjon. Han hevder videre til at den føderale, eller konføderale, tilnærmingen vil bidra til å unngå klanenes reelle betydning for de fleste somaliere, og deres bekymring for at de blir behandlet rettferdig i fremtiden. Konsosierte og føderale prinsipper kan også hjelpe Somalia med å bryte den avgjørende anglo-italienske koloniarven og rette opp deres behov for stabil og rettferdig regjering. (I.M. Lewis 1995: 28)

3.0. Historisk bakgrunn - Somaliske politiske partier og demokrati

For å forstå somalisk politikk, er en grunnleggende forståelse av klansystemet nødvendig. Det Somaliske samfunnet er et etnisk, religiøst og språklig homogent samfunn, sammensatt av forskjellige klanfamilier som ofte er relatert til hverandre, snakker eller forstår det samme språket og har den samme islamske troen. Somaliere tilhører etnisk den kushittisk-talende familien, som inkluderer Afar-folket i nabolandet Djibouti og Awash Valley, mange av Oromo-folket i Etiopia og Borano-folket i Nord-Kenya (Lewis 2008: 5).

Kilde: Seaboyer og M. Last november 2011

Somalia har opplevd en ekstreme konflikter etter slutten av den kalde krigen i 1990, noe som har ødelagt alle statlige institusjoner. I Somalia, klanen er over alt annet, over politiske partier, religion og enhver ideologi. Klanen er grunnlaget for en rekke politiske og sosiale problemer. Hver somali tilhører en bestemt klan, sub-klan og familie. I denne forstand er klanen en samlende styrke og samtidig en stor delende kraft (Abdullahi Osman 2007:5).

Klanen og underklaner er også grunnlaget for beskyttelsespolitikk, fordi en politisk leder på høyt nivå vil bygge en koalisjon ved å plukke medlemmer av den politiske eliten som representerer et tverrsnitt av forskjellige klaner (De Waal 2015: 111). Florence Ssereo hevder at et viktig poeng som må erkjennes, er at selv om det er skrevet mye om etnopolitikk, har

klanpolitikk ikke vært i fokus for konfliktforskning og vitenskapelig debatt om konfliktløsning (Ssereo 2003: 25).

For å forstå den klanbaserte politikken og 4.5-systemet, må vi gå tilbake til Somalias politiske historie og hvordan det begynte. I siste delen av dette kapitlet vil vi se nærmere hvordan de to Hawiye- og Darod-klanene nå har dominert de høyeste posisjonene i landet siden kolonitiden. Somalia hadde politiske partier som i kolonitiden hadde felles mål, som var uavhengighet og enhet. Somalia er Afrikas første demokratiske land. I kjølvannet av det italienske fascistiske regimet gikk Somalia uventet inn i en ny æra av politisk bevissthet som de aldri før hadde opplevd (Trunji 2020: 10). De hadde vært vitne til og aktivt deltatt i den ødeleggende krigen mellom to europeiske kolonimakter. Italia, som i utgangspunktet hadde overtaket i den væpnede konflikten på Afrikas Horn, tapte til slutt mot Storbritannia.

Etter etableringen av FN i 1945, og av programmet som krevde uavhengighet av mennesker under kolonistyre, var det en voksende politisk bevissthet blant somalierne, og det utvikler seg av politiske klubber (Turunji 2020: 11-15). De politiske bevegelsene som kom til eksistens, var Lega dei Giovani Somalia og Hizbia Dighil Mirifle. Disse to politiske bevegelsene nådde et høyt nivå av politisk utvikling, og hadde en klar politisk agenda for hvordan man skulle drive territoriet etter uavhengigheten. (Turunji 2020)

Før 1947 hadde den somaliske organisasjonen begrensede politiske mål og var først og fremst opptatt av kulturelle og sosiale spørsmål. Først da ankomsten av fire maktkommisjoner var nært forestående, begynte partiene og organisasjonene å formulere mer eksplisitte økonomiske og politiske krav. Det var mange politiske partier som hadde navn som var basert på klantilhørighet, som Hiziba Digifil og Mirifile.

Foruten nasjonal identitet, er enhver somalier medlem av en klan. Denne sterke identiteten har en lang historie. Somaliere delte regjerings seter ved hjelp av klangrupper og territoriale rådsmedlemmer, i italiensk Somaliland var for det meste klanhøvdinger (Trunji 2015). Men etter hvert som den yngre og mer utdannede generasjonen sluttet seg til den politiske prosessen, ble bruken av klannavn for politiske partier sluttet (Elmi 2016:11, Castagno 1959: 349).

3.1. Først valg - Demokrati

Det første kommunevalget i Somalia ble avholdt i 1954, der 20 partier konkurrerte om 318 mandater i 35 kommuner. Somalias politiske bevegelser gikk gjennom en periode av dyp evolusjon, med den effekten at de viktigste politiske partiene hadde samme synspunkt på spørsmålet om «*Greater Somali Projects*» (Turunji 2020).

I 1956 vant The Somali Youth League (SYL), en pan-somalisk organisasjon grunnlagt av nasjonalistene i 1943, 43 av 60 seter. Følgelig valgte parlamentarikerne Abdullahi Isse som var medlem av SYL, med mandat til å danne den første interne somaliske regjeringen. På samme måte valgte parlamentsmedlemmene Aden Abdulle Osman til president for den lovgivende forsamlingen (Lewis I. M, 1980). Den første somaliske konstitusjonen av 1960, som var gjeldende frem til militærkuppet beskyttet de fleste menneskerettighetene som er skissert i FNs menneskerettighetserklæring. Artikkel 7 fastsatte for eksempel eksplisitt at:

“The laws of the Republic shall comply, in so far as applicable, with the principles of the Universal Declaration of Human Rights adopted by the General Assembly of the United Nations on 10 December 1948” (Somali Constitution 1960: 9).

Rettighetene garantert av konstitusjonen inkluderte rettighetene til liv, frihet og personlig sikkerhet. Videre etablerte konstitusjonen flerpartivalg og stemmerett. Borgernes sivile og politiske rettigheter, var generelt godt beskyttet. Under sivilt styre var det også et uavhengig rettsvesen og ingen politisk vold.

3.2. Valgsystemet i 1960

Alle somaliske borgere, både menn og kvinner som fyller 18 år i løpet av det året det avholdes valg, har stemmerett forutsatt at de ikke er sinnssyke, ikke har blitt fratatt sine valgrettigheter, ikke soner fengselsstraffer og ikke har blitt diskvalifisert fra offentlige verv. Artikkel 8 (1,2) i somalisk konstitusjon i 1960 fastslo at "Enhver borger som har de kvalifikasjoner som kreves ved lov, skal ha stemmerett og stemmer skal være personlige, lik, fri og hemmelig" (Somali Constitution 1960: 10).

Artikkel 9 i somalisk valglov uttalte også at alle velgere må være minst 25 år gamle i valgåret, og de som er i stand til å lese og skrive, er kvalifisert for valg til parlamentet, med unntak av ansatte i staten og andre offentlige organer, og medlemmer av de væpnede styrker og

paramilitære organisasjoner (Halff 2016:125). Det nasjonale territoriet er delt inn i 48 valgkretser, det vil si 1 for hvert distrikt.

Mens 21 partier konkurrerte parlamentariske valg, kom 64 ulike politiske grupper, hvorav de fleste ble opprettet like før valg for rent valgformål. Ved denne anledningen med 2,214 kandidater til de 123 parlamentariske sete. Valg ble dessuten avholdt i bare 43 valglokaler, takket være valgsystemet klarte 22 små partier å få 1 eller 2 mandater i parlamentet (Somali Election Report 1970). Men allerede før åpningen av nasjonalforsamlingen, ble alle de andre partienes varamedlemmer med i rekkene av den somaliske ungdomsligaen, bortsett fra en enkelt parlamentariker som tilhører folkebevegelsen for demokratisk handling (Somali Election Report 1970).

I de siste årene før militærkuppet har korrupsjon, nepotisme og feilhåndtering av offentlige midler fra sivile regjeringer blitt utbredt. Dessverre, nesten etter tiår parlamentarisk demokrati, økte spenningene mellom fiendtlige politiske eliter som svekket nasjonal solidaritet, statlige institusjoner, og korrupsjonen. Dette økte etterspørselen etter endring og ga militæret muligheten til å gripe makten (Kheyre 2016: 16)

3.3. En kampanje for å avskaffe klaner

Som et resultat av drapet på Somalias president Abdirashid Ali Shermarke (oktober 1969) utførte den somaliske hæren et blodløst kupp. Hæren, ledet av general Mohamed Siyad Barre, okkuperte viktige punkter i hele hovedstaden, regjeringsmedlemmer og andre ledende politikere og personligheter ble satt i forvaring (I.M. Lewis 2002: 207). Konstitusjonen ble suspendert, høyesterett avskaffet, nasjonalforsamlingen stengt, politiske partier erklært ulovlige, og styre ved et øverste revolusjonært råd etablert (I.M. Lewis 2002:207). Barre kunngjorde imidlertid at en ny konstitusjon ville bli utarbeidet, og landet ville i mellomtiden bli styrt av dekret¹.

Den militære overtakelsen markerte et avgjørende øyeblikk i somalisk statsutvikling. Flere institusjonelle og administrative endringer ble gjennomført, noe som førte til bedre økonomiske resultater, utvidede sosiale tjenester og forbedret styringskultur (Khayre 2016).

¹ Dekret er et uttrykk som brukes innen statsrett om situasjoner der er statlig organ eller domstolsmyndighet utsteder en ordre som går ut over de forfatningsmessige beføyelser ved ikke å være en dom eller kjennelse (Tanum 1966).

Det nye regimet basert på nasjonalistisk politikk, forsøkte å anvende metoder for å dempe klan politisk systemet. En av metodene var glorifisering av den somaliske nasjonen, som fornektet og *skampåføring* klaner og klenisme (Abdullahi 2018: 150). Nasjonalistiske eliter gjorde forestillingen om at jo mindre sagt om klanen, jo lettere ville det være å utrydde den. Derfor ble nasjonalismen rost og forherliget i de offentlige massemediene, og gjennom sanger og poesi, mens klan ble avbildet i offentligheten som den største nasjonale utfordringen (Abdullahi 2018:150). En annen metode som ble foreslått var at klan systemet skulle håndteres gjennom lovgivende statsmakter som hadde til hensikt å redusere klanenes eldstes autoritet, og redusere klanens solidaritet (Abdullahi 2018:151). Ved å anvende en lovgivende tilnærming, ble bruken av klannavn for politiske partier forbudt. Regimet avskaffet den grunnleggende pilaren for klanmobilisering, som ble grunnlagt i Diya-betalingsystemet (blodkompensasjon betalt kollektivt av klanmedlemmer) og fremmet individuelt ansvar (Abdullahi 2018: 151). Titlene på klanenes eldste (klanledere) ble endret for å gjenspeile deres nye rolle i opprettholdelse av fred, og ble omdøpt som "*Peace seekers*" (nabadoon) (I.M. Lewis 2002: 209)

Siyad Barre fordømmer «tribalisme/klan» som «den mest alvorlige hindringen for nasjonal enhet», og uttalte i en truende tale til regionale dommere at:

«Tribalism and nationalism cannot go hand in hand.... It is unfortunate that our nation is rather too clannish; if all Somalis are to go to Hell, tribalism will be their vehicle to reach there».

Men etter en stund ble Barre selv anklaget for å kjempe for klanpolitikk for å oppnå sine politiske mål (Samatar 2021). Militærregimet iverksatte og praktiserte klan som den høyeste av statsinstitusjonene, ved å skape en indre sirkel av spesifikke klaner mens de offentlig fremmet eliminering. Den doble standarden innledet den gradvise polariseringen av samfunnet i klanlinjer og radikaliseringsen av mange klaner som senere valgte væpnet motstand mot staten (Abdullahi 2018:151).

3.4. Somalisk politisk system fra 1991 – 2022

I januar 1991 endte Siad Barres 21-årige diktatorskap, og borgerkrigen, anarkiet og kaoset begynte. I januar 1991 drev den Hawiye-klanbaserte opprørsgruppen United Somali Congress (USC) Barre og hans støttespillere ut av Mogadishu. Statlige institusjoner brøt dermed sammen og opprørsmilitsene begikk omfattende overgrep i hovedstaden (Land info 2021: 6). I mai 1991

erklært Nordvest-Somalia (Somaliland) sin fra Somalia. Verken føderale myndighetene i Mogadishu eller andre land anerkjenner uavhengigheten, men i praksis fungerer Somaliland som egen stat med fungerende institusjoner, lover og sikkerhetsstyrker (Landinfo 2021: 7)

FN-operasjonen i Somalia (UNOSOM) var det mest robuste forsøket på å megle nasjonal forsoning og gjenopplive en sentral stat på 1990-tallet. Åpenbart var spørsmålet som avsporet FN-oppgavet prosessen med indirekte valg for å danne en overgangsregjering. FN fremmet en «bottom up»-tilnærming som truet krigsherrenes interesser, hvorav den ene krigsherren gjennomførte et militsangrep i juni 1993 som drepte 24 FN-ansatte og dro FN-styrkene inn i en katastrofal fire måneders militæroperasjon mot ham (General Aidid) (Resolution 751 -1992)

3.5. Etableringen av den tredje republikken Somalia

Ved etableringen av den tredje republikken Somalia i 2000, møtte hundrevis av somaliere opp i Djibouti for å finne en felles løsning etter et ti-år med krig og elendighet og gikk med på en klanbasert konsosiert maktfordelingsformel. Selv om dette ikke var basert på en folketelling, fikk de bevæpnede klanene (Darod, Digil & Mirifle, Dir og Hawiye) like store andeler på 61 seter hver mens mange ubevæpnede klaner fikk 31 seter til sammen (Others). Til tross for at det ble dannet en regjering (TNG – transitional national government), og staten nå skulle gjenreise seg, demonstrerte bevæpnede styrker fra ulike klaner sin motstand mot staten og hovedstaden var delt inn i ulike soner ut ifra hvilken klan du tilhørte.

Etter mange mislykkede fredsinitiativer skjedde et gjennombrudd mellom 2002 og 2004, i form av en regional innsats fra Inter-Governmental Authority on Development - IGAD, noe som resulterte i Mbagathi-avtalen (Elmi 2010: 23). Det var alvorlige problemer med prosessen som produserte Somalias føderale overgangs regjering. Etiopia dominerte fredsprosessen og belønnet krigsherrene som støttet deres politikk ved å utnevne dem som parlamentsmedlemmer og ministerier og straffet de som ikke var på deres side, som sivilsamfunnsorganisasjoner, nasjonalistiske intellektuelle og islamister (Elmi 2010:23).

Etiopia og Kenya hadde sine egne grunner til å manipulere fredskonferansen. De var bekymret for forestillingen om et større Somalia, siden de begge kontrollerer somaliske regioner, så de ønsket bare å installere et regime som var imot ideen om et større Somalia, uten en nasjonal debatt eller folkeavstemning (Elmi 2010: 24)

Siden Somalia ikke eide prosessen som produserte den nye føderale regjeringen, var mange somaliere imot og forsiktige med å samarbeide den midlertidige regjeringen. Ifølge Elmi (2010: 26) hadde verken det somaliske folket eller deres representanter valgt parlamentsmedlemmene. Sivilsamfunnsorganisasjoner, uavhengige medier, menneskerettighetsorganisasjoner og regionale institusjoner var ikke fornøyd med utfallet av fredskonferansen (Elmi 2010: 26)

Fra 2012, har Somalia vært en føderal stat der makten er delt mellom føderale staten (FG) og regionale føderalstatene. Somaliland er ikke inkludert som føderal regionalstat. Mellom 2013 og 2016 ble fire føderale enheter, nemlig Jubbaland (2013), South West (2014), Galmudug (2015) og Hirshabelle (2016), etablert (Elmi 2010).

Somalia er et tokammersystem. Underhuset (275 parlamentsmedlemmer) som velges fra ulike regioner gjennom indirekte valg og 4.5 maktfordelingsavtale. Det er også 54 medlemmer av overhuset som representerer de føderale medlemslandene. Sammen skal de to husene velge president. Den somaliske presidenten har alltid vært valgt indirekte siden overgangsprosessen startet i 2000. Presidenten utnevner en statsminister som danner regjering.

I 2012 ble det avholdt parlamentsvalg og presidentvalg i Somalia for første gang siden 1967, og Hassan Sheikh ble valgt til president. Valgprosessen var indirekte: 135 av klanenes eldste stemte på parlamentsmedlemmer, som deretter stemte på presidenten, denne prosessen viste seg å være lett å manipulere av politiske eliter. Fire år senere (2016) har det blitt organisert mer inkluderende valg, der hver eldste i klanene, hadde til oppgave å samle en gruppe på 51 medlemmer av sin klan for å stemme på hver av de 275 representantene.

Den somaliske konstitusjonen erklærer Somalia for å være føderal, suveren og demokratisk som er basert på en inkluderende representasjon av innbyggerne, et flerpartisystem og sosial rettferdighet (Artikkel 1. Somali Constitution 2012). I praksis ser Somalia ut til å være svært langt fra denne staten. Planen om å avholde brede valg i henhold til prinsippet om "en person, en stemme" kan ikke gjennomføres. Det er også en politisk avtale som fastsetter at 30 prosent av parlamentets medlemmer skal være kvinner (17. September avtale 2020). I 2021 – 2022 var antall velgere som valgte parlamentarisk representanter økt til 101 fra hver stat. Et politisk partisystem er ikke tatt i bruk og valg holdes på to steder i alle regionstater (Intervju 1, 14. juni, 2021). Tabell 1 viser valgsystemet i Somalia i de siste tiårene.

Tabell 1: 2012 – 2022: Valg I Somalia:

Valg	Elektorat	Senat (Regional)	Folkeforsamling (Underhus)	Valgdistrikt
2012	135 klan eldre	0	329	0
2016	14,025	54	275	1
2022	27,775	54	275	2

I slutten av 2020 konkluderte med Somali parlamentet har konkludert at «*one person, one vote*» valgmodellen ikke er mulig å gjennomføre. Mangel på et velgerregister, en nasjonal, institusjonens svakhet, sikkerhet, Uenigheter mellom president og statsminister, politiske uenigheter mellom føderale staten og regionale stater er flere av de årsakene som gjort umulig å gjennomføre frie og rettferdige valg. Tabellene (*tabell 2*) nedenfor forklarer mer om det politiske systemet i Somalia fra 1960 og frem til nå og forskjellen på valget i Somalia siden Somalia ble en føderal stat.

Tabell 2: Politisk system i Somalia fra 1960 -2022

Tidslinje	Regjeringens struktur	Type regjering	Politisk regime
1960 – 1969	Sivilie regjering	Desentralisert	Demokrati
1969 – 1991	Revolusjonær sosialistisk regjering	Sentralstyret	Ettpartiregime/Diktatur
1991 – 2000	Borgerkrig	Ingen regjering	Krigsherrer og klankonflikt
2000 – 2004	Overgangsregjering	Midlertidig regjering	Klanbasert politisk regjering
2004 – 2012	Transisjon føderal stat	Føderale og regionale stater	Klanbasert politisk regime
2012 – 2022	Føderal stat	Federal government and regional states	Fremvoksende demokrati, men klanbasert politisk system

3.6. Hawiye og Daarod politisk dominans

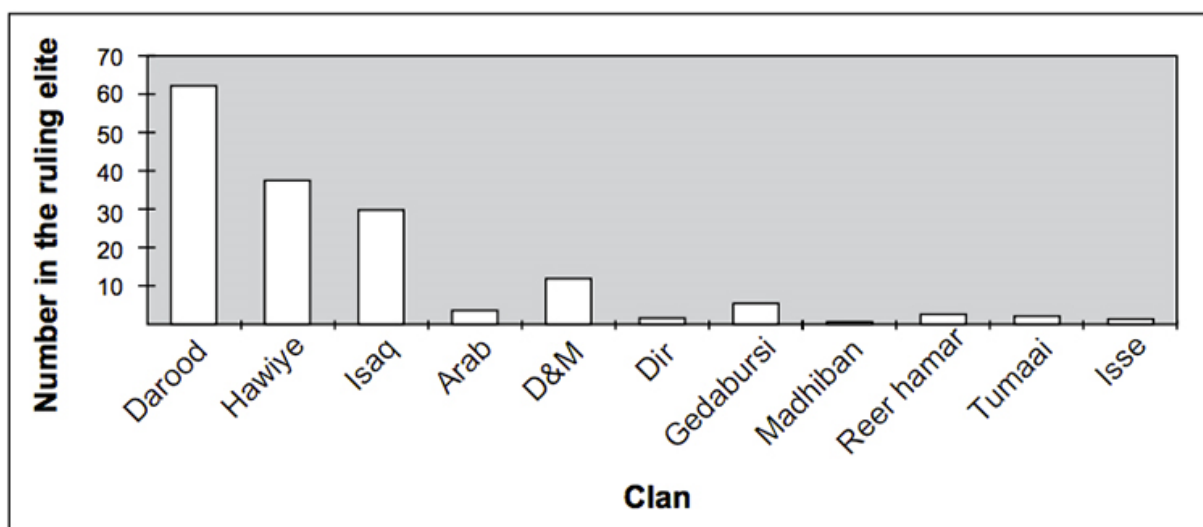
Siden 2000, da Arta-konferansen tok i bruk 4.5 maktfordelingssystemet, har Somalias to høyeste politiske verv, president og statsminister, vært besatt av bare to somaliske klaner, Hawiye og Daarood. De resterende 2,5 (Dir, Digil og Mirifle og minoritetsklaner) er blitt ekskludert fra de høyeste politiske stillingene i landet. Konflikten i Somalia stammer fra 'konflikt/konkurransen mellom Daroods og Hawiye for kontroll og dominans av den mellomveriske regionen' (Mukhtar & Kusow 1993: 2).

Tabell 3: Daarood- og Hawiye-klanene har vært president eller statsminister siden 2000. Navn og klanbakgrunn til presidentene

<i>President fra 2000</i>	<i>Klan</i>	<i>Statsminister fra 2000</i>	<i>Klan</i>
Abdiqasim Salad Hassan	Hawiye Habargidir	Ali Khalif Galaydh	Daarod -
Abdullahi Yusuf Ahmed	Daarood Majeerteen	Hassan Abshir Farah	Daarood – Majeerteen
Sharif Sheikh Ahmed	Hawiye Abgaal	Muhammed Abdi Yusuf	Daarood
Hassan Sheikh Mohamoud	Hawiye Abgaal	Ali Mohamed Geedi	Hawiye – Abgaal
Mohamed Abdullahi Mohamed "Farmajo"	Daarood Mareexaan	Nur Hassan Hussein Adde	Hawiye – Abgaal
		Omar Abdirashid Ali Sharmarke	Daarood (to ganger) – Majeerteen
		Mohamed Abdullahi Mohamed "Farmajo"	Daarood – Mareexaan
		Abdiwali Ali Mohamed Gaas	Daarood – Majeerteen
		Abdi Farah Shirdon	Daarood
		Abdiwali Sheikh Ahmed	Daarood
		Hassan Ali Kheyre	Hawiye – Murasade
		Mohamed Hussein Roble	Hawiye – Habargidir
Hassan Sheikh Mohamoud (2022)	Hawiye Abgaal	Blir ikke utnevnt	

Domineringen stammer fra 1960. Mellom 1960 og 1990 var det 26 regjeringer som nominert til sammen 567 stillinger. Darood-klanen tok 216 stillinger, Hawiye 125, Isaaq 102 og Digil og Mirifle 31 (Osman 2007). Denne dominansen var også tydelig hos personene som ble nominert til regjeringsposter. For eksempel var det 155 individer som utgjorde den regjerende eliten i Somalias regjering, inkludert president, visepresident, statsminister og ministre. Medlemmene fra Darood-klanen og deres sub-klaner utgjorde 62, 11 etterfulgt av Hawiye med 36 og Isaaqs.

Figur 1: Klanen og underklanene til enkeltpersoner som hadde verv, inkludert presidenter, visepresidenter, statsministre og statsråder mellom 1960 og 1990.

Source: Abdullahi Osman 2007, 4-5

De 4 største klan gruppene er Darood, Dir, Hawiye og Digil-Mirifle også kjent som Rahanweyn. Dir-gruppen inkluderer også Isaaq-klanen som er den dominerende styrken i Somaliland i nord. 0.5-klanen eller 'Andre' -gruppene inkluderer, i hovedsak Madhibaan (Midgaan), Yaxar, Tumaal, Ogeyslabe og Yibir, og andre etnisk ikke-somaliske mennesker, som Eeyle, Jareerweyne (Somali Bantus), Reer Xamar, Reer Baraawe og andre Banaadiri-klaner (Jama 2018).

I fremtiden, hvis Somalia går fra klanbasert politikk til politisk partibasert politikk, er det mulig at noen utenfor de to klanene vil inneha topp-posisjonene, selv om historien har vist at politiske partier vil være basert på klansystem som i fortiden, under kolonitiden, som vi diskuterte i starten av dette kapittelet. Det er klart at de store politiske partiene vil bli ledet av disse to klanene, mens de andre klanene vil skape en allianse, hvis Somalia går for det politiske partisystemet.

Kapittel 4: Drøfting og analyse - Maktfordeling I Somalia (Konsosierte og føderalisme)

Dette kapitlet drøfter Somalias maktfordeling, konsensusdemokratiet og dets styrker og svakheter i den somaliske konteksten. Vi vil diskutere utfordringene Somalia står overfor når det gjelder demokratisering, det føderale systemet, valgsystemet og rettssystemet

4.1. Maktfordeling i Somalia

Somalias klan maktfordeling *formula* og valgsystem som det er basert på (4.5), har en negativ effekt på varig fred, stabilitet og velstand i landet. *Maktfordeling* er et konflikthåndteringsverktøy for land der borgerkrig og etniske konflikter er et problem for landets stabilitet. Maktfordeling er en tilnærming for å lage demokratiske politiske institusjoner, som sikrer alle store interesser i samfunnet - som etniske, nasjonale eller religiøse grupper - av et sted i strukturer og beslutningsprosesser for styring (Lagre og Sisk 2006:169). Maktfordeling innebærer en lang rekke politiske ordninger vanligvis nedfelt i konstitusjonen - der de viktigste delene av samfunnet er garantert en posisjon, og innflytelse i styresettet (Lagre og Sisk 2006:169).

Papagianni hevder at maktfordeling garanterer deltakelse fra representanter for betydelige grupper i politiske beslutninger, spesielt i den utøvende, men også i parlament, rettsvesen, politi og militær (Papagianni 2007:2). *Lijpharts maktfordeling teori* fremhevet også at maktfordeling garanterer fredelig styring av dypt splittede samfunn (Papagianni 2007:2). Somalias befolkning er dypt splittet i klan, og maktfordelingen er klanbasert fra det høyeste verv til sekretariat i statens department.

Papagianni diskuterer i sin artikkel, hvordan de høyeste stillingene kan deles. Papagianni hevder at maktfordeling i den utøvende makt kan oppnås enten ved en forhåndsavtalt formel som definerer representasjonen av uavhengige grupper av valgsuksesser, eller ved en formel som definerer representasjon basert på valgsuksessen til politiske partier. I Somalia er det de to største klanene som konkurrerer om de to høyeste stillingene, Hawiye og Darod. Det er velkjent at hvis klanen Hawiye får presidentens stilling, skal klanen Darod få stilling som statsminister. Digil og Mirifle er tildelt parlamentets president. Mens utenriksministeren, innenriksministeren, forsvaret, utdanningen og alle andre ministre er delt i klanmaktfordeling.

På den politiske arenaen kan maktfordeling inkludere elementer av følgende:

- proporsjonal representasjon av alle partier i statsråd og lovgiver;
- beslutninger ved konsensus og gjensidig gruppe veto om omstridte spørsmål;
- proporsjonal fordeling av midler og stillinger;
- beskyttelse av rettighetene til minoritetsgrupper.

Konsosierte anser proporsjonal representasjon (PR) valgsystem som den enkleste, minst omstridte og mest fleksible måten å legge til rette for valg av partier som representerer distinkte minoritetssamfunn (Norris 2008: 106). Proporsjonal representasjon og beskyttelse av minoriteter er ikke til stede i Somalia. Formelen 4.5 setter allerede store grupper somaliere i en dårlig posisjon, basert på historisk diskriminering som tildeler mindre makt til dem.

Somalias president undertegnet valgloven 21. februar 2020. Ledere for Somalias forente opposisjonspartier, parlamentet og regjeringen har feriert signeringen av lovforslaget, som har blitt historisk, fordi den vil tillate alle somaliere å velge sine representanter direkte i parlamentet for første gang i historien siden 1969.

Den nye føderale, nasjonale valgloven som er basert på politisk parti demokrati – majoritetssystemet. I artikkel 10 i den føderale nasjonale valgloven i Somalia står det «*Det nasjonale valgsystemet i Somalia vil være en representasjon av majoritært system (Single Member Plurality “SMP”) basert på et enkelt sete. Denne prosessen, kjent som (First Past The Post “FPTP”), drives av den ekstra stemmen til det lokale parlamentarisk sete i valgkrets*».

Valgloven, som har 58 artikler, har som mål å sikre frie, troverdige, uavhengige og lovlige parlamentsvalg som gir en person, en stemme på føderalt nivå. Den bekrefter at enhver borger har rett til å stemme og bli valgt uten diskriminering (artikkel 4 (3) i den somaliske konstitusjonen). Den foreløpige konstitusjonen spesifiserer også at loven skal opprettholde maktfordeling mellom klaner og grupper i henhold til artikkel 64 (3) og 72c (artikkel 4 (5) i valgloven). Loven spesifiserer at inntil folketelling for hele landet kan gjennomføres og setetildelinger kan foretas, vil valget finne sted der det er mulig, samtidig som man opprettholder maktfordelingen som somaliene har blitt enige om (artikkel 12(3) i valgloven). 4.5-klanformelen er nedfelt i lov på indirekte måte (Dr. Abdirahman Juni, 2021).

Somalia har ikke gjennomført «*one man, one vote*» valg på mer enn 50 år, det har hatt fem regjeringer gjennom indirekte dispensasjon fra klanens maktfordelingsformel 4.5. I 2017 startet Somalias regjering en diskusjon om valg av valgsystem for landet. Den interdepartementale

tekniske komiteen anbefalte vedtakelse av proporsjonal representasjon på lukkede liste (PR), men parlamentet avviste forslaget og vedtok i stedet valgsystemet (First Past The Post "FPTP"), basert på dagens 4.5 klanbaserte maktfordeling modell (Elmi 2021: 99).

Til tross for avtalen og valgloven, er Somalia ikke lenger i stand til å holde valg basert på "*one man, one vote*", og etter lange diskusjoner og konflikter ble den føderale regjeringen og føderale medlemsstater enige om å gjennomføre valg basert på 4.5 klanens maktfordelingsformel.

Artikkel 1 i somalisk konstitusjon sier: "*Somalia is a federal, sovereign, and democratic republic founded on inclusive representation of the people, a multiparty system and social justice*" (Somali Constitution 2012). Det er ingen artikkel i somalisk konstitusjon som inkluderer klanens maktfordelingsformel. Legitimiteten til enhver somalisk regjering avhenger av inkluderingen av noen fra hver klan og underklan (Intervju 2, 14. juni 2021). Dette er en av aspektene ved somalisk politisk kultur som i stor grad har vist seg dysfunksjonell i den siste innsats med å gjenopprette en nasjonal regjering (Intervju 3, 21. desember 2021).

4.1.1. Kritikere av konsosierte demokrati i somalisk kontekst

Konsosierte demokrati har ikke alltid vært sett på som den beste måten som kan gi et positivt bidrag til den etniske forsoningen. Det kan lett hevdes at "konsosierte har en tendens til å ratifisere etniske/nasjonale identiteter og forankre divisjon (Bose 2002: 217). En forutsetning for konsosiasjonsdemokratiet er eksistensen av et visst konsensusnivå etter betydelig reduksjon i fiendtlighetsnivået. Uten en kompromisskultur vil ingenting bli oppnådd gjennom regjeringens beslutningstaking. Kort sagt, teorien om konsosierte demokratiet krever at nasjoner dropper «*winner takes all*» valgsystemet og danner storkoalisjoner som grunnlag for regjeringen.

Somalias konsensuspolitiske modell har skapt fredelig maktovergang siden 2000, men det negative er at Somalias maktfordeling gir uønskede konsekvenser for godt styresett, det er alltid politisk krise, uenigheter, konstitusjonell krise, mangel på en effektiv opposisjon som holder regjeringen til ansvar, tap av åpenhet i regjeringens beslutningstaking og fragmentering av politisk konkurranse i lovgivende forsamling, mens føderalismen er fulgt av løsrivelse.

Ideen om et indirekte valg basert på 4. 5 klanens konsosierte maktfordelingsformel for urolige Somalia var ment å være en måte å finne en akseptabel midlertidig løsning på langvarig mistillit

blant folket og å bygge bro til et flerpartivalg. Det har ikke vært tilfelle da og nå, og det indirekte valget blir av noen sett på som den foretrukne politiske veien til makten i overskuelig fremtid.

Somalias konsosierte maktfordelingsmodell har blitt kritisert av fremtredende forskere, sivilsamfunnsorganisasjoner, minoritetsrettighetsorganisasjoner, kvinner og ungdomsgrupper, (Intervju 3, 21. desember, 2021). Den klanbaserte politikken bidrar til utelukkelse av kvinner og ungdom som har hatt en negativ innvirkning på utviklingen. For eksempel, for å være en kandidat til et senat eller et parlamentssete, må du betale en registreringsavgift på \$ 15,000, noe som er urealistisk og hindrende for ungdom og kvinner. (Intervju 3, 21. Desember 2021).

Spørsmålet om “*merit*” har også et negativt aspekt. Det er ingen meritterte muligheter til å tjene i komiteer eller i regjeringsposter, men heller klanbaserte muligheter. Uansett hvor talentfull en person er, føler han at en mulighet har blitt gitt til ham av sin klan og tjener bare klanens interesser (Intervju 4, 21. desember 2021)

Den andre viktig kritikk for konsosierte demokrati er minoritetsrepresentasjon. Konsosierte demokrati gir muligheter at minoriteter er inkludert i maktfordelingen i både føderale og regionale stater, men i Somalia er det fortsatt lav representasjon for minoritetene idet politiske systemet.

4.2. Politisk partidemokrati – utfordringer (2020 visjon)

Avtalen som National Leaders Forum oppnådde om valgprosessen i 2016 inkluderte et løfte om at valget i 2016 vil være siste gang “4.5-formelen” noensinne vil bli brukt til å danne en somalisk regjering, og at valget i 2020 vil være basert på direkte universelle valg (UNSOM 2016). Den 4.5 klanbaserte maktfordelingsformelen, er resultatet fra et møte mellom fraksjoner under paraplyen fra National Salvation Council, også kjent som «Sodere-gruppen» (Elmi 2014:6). Formelen gir lik politisk representasjon til de fire klanfamiliene i Somalia - Darood, Digil og Mirifle, Dir og Hawiye - med et antall mindre klaner som kumulativt får halv representasjon. 4.5-systemet er demonstrert i parlamentet, hvor de fire hoved klanene er garantert 61 seter hver av 275 seter, mens de resterende 32 seter er tildelt minoritet klaner (Elmi 2014:6).

I følge Menkhaus (2017:134) ga valget i Somalia 2016-2017 tre kritiske utfall: 1) en maktoverføring til et nytt og mer lovende sett med politiske ledere; 2) en valgprosess som var relativt fredelig og ikke førte til større væpnet konflikter, utbryter-avvisning eller regjeringens

kollaps; og 3) i det minste midlertidig offentlig begeistring for, og støtte til den nye regjeringen, og ga den en grad av legitimitet som den avtroppende administrasjonen hadde manglet.

Vestlig “flertallsdemokrati” kan ikke fungere på den politiske uroen og ustabiliteten i Somalia. Ssero (2003:26) hevder at vestlig demokrati i praksis ikke er forenelig med strukturen i den politiske organisasjonen og den sosiokulturelle historien til Somalia, siden “det tradisjonelle somaliske samfunnet, var klanen en sosial og politisk enhet for organisasjon og regjering”. De fleste analysene fra akademikere fokuserer på i hvilken grad Somalia og andre krigsherjede land ikke klarer å forstå, eller anvende de grunnleggende prinsippene for vestlig flerparti demokrati og menneskerettigheter (Jarstad, & D. Sisk 2008:29).

I tråd med Robert Dahls oppfatning av polyarchy, inkluderer viktige elementer i demokrati konkurranse (inkludert valg), deltakelse og menneskerettigheter. I denne konkurransen kan valg (*Winner takes all*) skape konflikt mellom mennesker som er delt i klan linjer. Bevegelsen mot demokrati innebærer endringer og maktforskyvninger som kan øke risikoen for vold fra de som mister, eller frykter å miste makten, og av de som føler at de burde få mer (Jarstad, & D. Sisk 2008: 29). I Somalia kan innføring av valg til det føderale parlamentet føre til en stor endring i fordelingen av parlamentariske seter, noe som kan fremkalle politisk konkurranse langs klanlinjer og kan skli tilbake til klankonflikt og borgerkrig.

Å introdusere partipolitisk demokrati, konkurransepolitikk og hardt tilkjempede valg i Somalia, kan forverre sosial og politisk konflikt. Somalia har vært i borgerkrig i mer enn tre tiår, og noen klaner har dypt forankrede sosiale konflikter og fiendtlighet. For eksempel, striden om valgmodaliteten har utløst en væpnet konflikt mellom regjeringen på den ene siden og opposisjonen som to tidligere presidenter og en statsminister på den andre siden. Denne konflikten, som pågikk i noen dager, hadde fordrevet 100.000 Mogadishu-innbyggere og nesten kastet Somalia tilbake i den fullverdige borgerkrigen (Musa, desember 2022). For å dempe spenningen ble de politiske interessentene enige om å gå tilbake til det indirekte valget.

I Somalia nå, vil det være umulig å skifte fra et konsosierte demokrati til et majoritetssystem, det innebærer betydelige risikoer. Kumar (1998:7) peker på at de fleste krigsherjede samfunn mangler politisk klima, sosial og økonomisk stabilitet, institusjonell infrastruktur og til og med politisk vilje for å få vellykkede valg. Liberalt og konkurrerende valg «*winner takes all*» demokrati, passer kanskje ikke så godt inn i det politiske miljøet i krigsherjede land som Somalia. Somalia er fortsatt i de tidlige stadiene overgang fra krig og autokrati, de politiske

institusjonene forblir svake, så maktfordeling er den eneste måten å få fred og overgang til demokrati på. (Dr. Jawari, 14. Juni, 2021). Den fredelige overgangen til demokrati krever at staten først må etablere nasjonale grenser, administrativ kapasitet og rettsstat, konsentrere makten i en sterk sentralstat, for eksempel i offentlig sektor og politistyrke, før de tar skrittet med å oppmuntre til massepolitikk deltakelse og valg (Dr. Jawari 14. juni, 2021).

Lijphart hevder at den eneste realistiske typen maktfordeling som er i stand til å aksept blant alle fraksjoner i etterkonfliktdelede samfunn, er maktfordelingsdelingsregimer som unngår farene ved at vinneren tar alle utfall (Norris 2008: 30). Somali politikere har nå bestemte seg å fortsette den maktfordelingen som er basert på Adrian Lijphart *Consociationalism* som har skapt litt fred mellom klanene, og hvor det er umulig å avholde «one man, one vote» valg som er basert på den nye valgloven som Somalias Parliament har vedtatt (The East African 2020).

For mer systematiske bevis viser Lijphart at det ble registrert betydelig færre voldelige opptøyer og politiske dødsfall i konsensus i stedet for majoritære demokratier. Konsensusdemokratier har også mange andre fordeler i forhold til Lijphart, spesielt i demokratiets kvalitet (for eksempel ved å generere en større andel kvinner i valgt embete). Somalia har bestemt at kvinner må ha 30% sitat av parlamentet, og dette er skrevet hver politisk avtale, men å gjennomføre det er vanskelig. Bare fire kvinner innehar ministerstillinger i Somalias nåværende føderale regjering, mens 14 kvinner har seter i overhuset og 51 i underhuset (Intervju 3, 21. desember 2021).

Konsosierte demokrati kan ha positiv effekt i Somalisk politikk hvis formelen 4.5 kunne har vært 5, og minoritetene kunne har fått samme politiske posisjoner som alle de andre klanene. Somalias konsosierte demokrati har negative aspektet fordi maktfordelingen er basert på klan og ikke politiske partier (Intervju 2, 14. juni 2021).

4.2.1. Klanbasert politisk parti

Ifølge NIEC har mer enn 50 politiske partier registrert og fått midlertidig registreringsgodkjenning. Noen medlemmer av Somalias politiske klasse er begeistret for å skape eller bli med i de nye politiske partiene. På den annen side er mange bekymret for konsekvensene av å droppe 4.5 klanformelen og 30% kvinnekvotering. De politiske avtalene Baidoa og Kismaayo opprettholder 4.5-systemet.

Halima (president for nasjonal valgkommisjon) sier at somalieren er klar til å bevege seg bort fra klanpolitikken som har marerittet landet siden borgerkrig og statskollaps. Fremveksten av flerpartisystemet begynte etter etableringen av den nasjonale uavhengige valgkommisjonen og godkjenningen av den valgloven som styrer de politiske partiene av parlamentet den 7. juli 2016 (Intervju 4, 21. desember, 2021)

Halima sier at politiske partier står overfor mange utfordringer som mangel på essensielle kvalifikasjoner, ideologi, institusjonell struktur, etablerte støttebaser, erfaring og evnen til å representere borgere uavhengig av deres stammetilhørighet. Landet gjennomgår en langvarig konflikt, sosial tillit har gått tapt, regionale konflikter, religiøs sekterisme som er et middel til å oppnå politisk fordel, og tribalisme er mer forankret enn noen gang før.

De politiske partiene som eksisterer nå oppfyller ikke kravene til politiske partiers status fordi de er personlig tilpasset grunnleggerne, ikke har kontorer utenfor hovedstaden, og mangler pålitelige finansieringskilder og organisatorisk kapasitet. Den andre utfordrende faktoren er at selv etter opprettelsen av mange politiske partier i Somalia, har de politiske partiene en tendens til å være basert på klanideologi, ikke politisk ideologi.

4.3. Spørsmålet om valgmodell

Demokrati har blitt et universelt politisk begrep. Som en politisk prosess som søker å gjøre folk til den ultimate kilden til autoritet, er flerpartivalg det mest attraktive aspektet av demokratiet. I dag har det skjedd valg i nesten alle deler av kloden. Selv Afrikas sittende ledere har akseptert regelmessige flerpartivalg bortsett fra Somalia som ikke har hatt et flerpartivalg siden 1969.

Lijphart (1999) oppfordrer de som designer valgsystemer til å ta hensyn til tre hovedfaktorer: samfunnets kontekst og natur (dypt delt eller homogen); den politiske elitens erfaring med demokrati; og graden av rettferdighet innebygd i representasjonssystemet.

21. februar 2020 undertegnet president Mohamed Abdullahi Mohamed valgforslaget. Men valgloven har kritisert noen viktige bestemmelser ikke var inkludert i lovgivningen som definisjonen av valgkretser, tildeling av seter til valgkretser og modaliteter for valg av lovgivere til regionen i Somaliland.

Etter fire måneder med valgforsinkelse, har Halima som er leder for den nasjonale uavhengige valgkommisjonen i Somalia (NIEC) spurt parlamentet om de trenger 13 måneder til for å holde

en-person-en-stemme nasjonale valg. Det var en oppskrift på politisk ustabilitet. Mange, inkludert noen av de føderale medlemsstatene (FMS) og opposisjonsgrupper, så dette som et forsøk på å utvide presidentens mandat (Intervju 4, 21. desember 2021). Det blir anbefalt i stedet å vedta en proporsjonal representasjon på lukket liste (PR), men parlamentet avviste forslaget og vedtok i stedet *First Past The Post (FPTP)* basert på den nåværende 4.5-klanbaserte maktfordelingsmodellen.

FPTP-modellen som er godkjent av somalisk parlament er ikke helt «*one person, one vote*» i full forstand. I stedet beholder den elementer av den indirekte valgprosessen som fant sted i 2016 (Somali Public Agenda 2020). For det første er kandidaturet bare åpent for klanmedlemmene. Beslutningen om hvilke klaner som kan konkurrere om hvilke distrikter som vil kreve enighet med klaner og føderale medlemsstater. Mens seter vil ha geografiske steder (distrikter - ikke bare hovedstedene i de føderale medlemsstatene), men det vil heller ikke være åpent for alle kvalifiserte borgere å konkurrere. Klanmedlemmer vil konkurrere om de 275 setene i parlament (underhus). Alle kvalifiserte og registrerte velgere i distriktet kan imidlertid stemme på sin foretrukne kandidat. Det vil trolig være klanfamiliene til kandidaten som vil ha motivasjon til å stemme på sin foretrukne klankandidat (Intervju 3, 21. desember 2021). Det faktum at '*FPTP-systemet*' ser for seg å opprettholde klanens maktfordeling innebærer at den foreslåtte modellen ikke fullt ut er et frie og rettferdig valg (Somali Public Agenda 2020).

Halima sier at i 2016 hadde de 275 medlemmene av Representantenes hus i det somaliske forbundsparlamentet blitt valgt gjennom indirekte valg der over 14 000 valgere stemte på kandidatene til sine respektive klaner. Klanens eldste valgte 51 medlemmer for hvert sete – disse 51 medlemmene stemte på kandidatene som konkurrerte om hvert sete (Intervju 4, 21. desember, 2021).

Når hvert sete skal velges separat, vil NIECs rolle være uklar. I den proporsjonale representasjonsmodellen (lukket liste) vil det være en valgdag der innbyggerne vil gå til valglokalene og stemme på partier. Den foreslåtte *FPTP*-modellen klargjør ikke NIECs rolle og om valgkomiteer på statsnivå vil være nødvendige. Den foreslåtte modellen innebærer at valget av noen få parlamentsmedlemmer kan skje på ulike geografiske steder samtidig, og det er ingen klarhet i hvor mange valgorganer som skal lede parlamentsvalget.

FPTP-systemet foreslår geografiske steder for hvert parlamentarisk sete. På bakgrunn av de politiske og sikkerhetsmessige kontekstene, er detaljene om hvordan parlamentsmedlemmer

som representerer Somaliland, så vel som andre parlamentsmedlemmer som representerer al-Shabaab-kontrollerte distrikter, fortsatt ukjent. Dersom det legges til rette for slike mandater, vil det bety at parlamentet representanter velges gjennom ulike valgprosesser.

First Past The Post-modellen avklarer ikke hvordan kvinner vil bli representert i parlamentet. For tiden er 24% av de to kamrene i parlamentet kvinner som kom gjennom kvinneserverte klanseter under det indirekte valget i 2016 (Heritage Institute, 2019). Det er mange spørsmål som er ikke klar i valgmodellen godkjent av Somalisk Føderal Parlament og en av de spørsmålene er, hva skjer hvis noen klaner nekter å bli representert av kvinner?

Noen somaliske forskere og politikere mener at universelt frie og rettferdig valg kan holdes i Somalia i 2021 og er at mange land som Afghanistan og Liberia som har holdt valg som er basert på proporsjonal representasjon (Intervju 3, 21. desember 2021). Ifølge Baidoa-avtalen i 2018 er den føderale regjeringen og regionale myndigheter enige om en lukket liste, proporsjonalt representasjonssystem. Avtalen krever at et konkurransedyktig, partibasert valg skal finne sted i byene som er under kontroll av regjeringen eller medlemslandene, selv om det betyr at bare 10 prosent av velgere kan delta (Baidoaavtalen 2018).

Baidoaavtalen fastslår at hver registrerte politiske partiene skal utarbeide en liste på 275 medlemmer som opprettholder 4.5 klanformelen og kjønnskvotering for underhuset. Baidoa forslaget ser for seg at borgere i alle byer (kontrollert av regjeringen eller medlemslandene) vil stemme på politiske partier basert på en lukket liste der hele landet regnes som et enkelt distrikt. Hvert sete ville være lukket for klanen som okkuperte den tidligere. Hvert parti ville få seter i forhold til de stemmene de får (Baidoaavtalen 2018)

Selv om det er relativt enkelt å tildele seter basert på prosentandeler av det foreslått valgsystemet, er det ekstremt vanskelig å oversette disse setene til 4.5 klanformelen på underklannivå. Det er ikke lett å sikre at hver underklan beholder sine nåværende parlamentsmedlemmer hvis en partiliste er den nye måten å organisere valg på. I beste fall vil den lukkede listen og proporsjonalt representasjonssystem sikre dagens kvote på 61 seter, men setene kan skifte rundt i hver klan.

Tabell 4: Metoder som brukes til å velge nasjonale parlament og senat siden 2000

Parlament	Data	Størrelse	Valgt av	Formel
Overgangs nasjonalparlament	2000	225	Tradisjonelle eldre	4.5
Overgangs nasjonalparlament	2004	275	Fraksjonsledere og tradisjonelle eldre	4.5 (61 seter for hver av de fire klanene og 31 seter for en koalisjon av minoritetsklaner)
Overgangs nasjonalparlament	2009	550	Tradisjonelle eldre	4.5 (122 seter for hver av de fire klanene og 62 seter for en koalisjon av minoritetsklaner)
Federal Parliament	2012	275	Tradisjonelle eldre ARS ledere og sivilsamfunnet	4.5 (61 seter for hver av de fire klanene og 31 seter for en koalisjon av minoritetsklaner)
Federal Parliament	2016	275	Tradisjonelle ledere utnevnte en velgere med 51 medlemmer som valgte hvert sete av parlament.	4.5 (61 seter for hver av de fire klanene og 31 seter for en koalisjon av minoritetsklaner)
Federal senater	2016	54	Presidenter i de føderale medlemslandene nominert to eller tre senatskandidater og de regionale parlamentene stemte for en av de 3. Somaliland senatorer ble valgt av 23 eldre og 23 medlemmer valgt ut fra sivilsamfunnet grupper og respekterte personer fra Somaliland Samfunn.	Kombinasjon av region- og klanhensyn. Utvelgelsen var i stor grad vilkårlig
Federal Parliament	2021/ 2022	275	Tradisjonelle ledere utnevnte en velgere med 101 medlemmer som valgte hvert sete av parlament.	4.5 (61 seter for hver av de fire klanene og 31 seter for en koalisjon av minoritetsklaner)
Federal Senat	2021/ 2022		Presidenter i de føderale medlemslandene nominert to eller tre senatskandidater og de regionale parlamentene stemte for en av de 3. Somaliland senatorer ble valgt av 23 eldre og 23 medlemmer valgt ut fra sivilsamfunnet grupper og respekterte personer fra Somaliland Samfunn.	Kombinasjon av region- og klanhensyn.

4.4. Føderalisme – Klanbasert føderalisme

Somaliske føderale myndigheter har ferdigstilt det føderale systemet, bestående av fem medlemsstater (Somaliland fortsetter å insistere på at det er uavhengig). Prosessen med å etablere føderale medlemsland var ofte vilkårlig, omstridt av lokalsamfunn, og designet for å holde visse minoritetsklaner ute av makten (Intervju 2, 14. juni 2021). Som et resultat har det manglet bred legitimitet. I tillegg samsvarer ikke de nye føderale statsgrensene med de

tradisjonelle forestillingene om klanens forfedres hjemland eller "grensene". Uklare territoriale grenser oppmuntrer til spenning og fører til klager, noe som kan føre til konflikt.

De fem eksisterende statene har blitt bredt akseptert, og regjeringen går veldig sakte fremover veldig sakte med innsats for å iverksette føderalisme. Den somaliske konstitusjonen spesifiserer ikke hvordan ressurser og makt skal deles mellom regjeringen og medlemslandene, noe som fører til politisk ustabilitet mellom sentrale føderale myndigheter basert i Mogadishu og regionale hovedsteder.

I henhold til artikkel 54 i den somaliske konstitusjon

“The allocation of powers and resources shall be negotiated and agreed upon by the Federal Government and the Federal Member States” pending their creation, except in the areas of foreign affairs, national defense, citizenship and immigration, and monetary policy, which are all under the purview of the central government, based in the capital, Mogadishu. (Somali Constitution 2012)

Både Dr. Jawari og Dr. Abdirahman er enige at noen artikler i den foreløpige konstitusjonen bør avklares. Artikkel 120 i den foreløpige konstitusjonen tillater for eksempel medlemslandene å ha sine egne lovgivende organer og konstitusjoner. På samme måte, i henhold til artikkel 121, skal konstitusjonene til begge enhetene (medlemsstatene og den føderale regjeringen) harmoniseres.

Et kjennetegn på føderalisme er at statene og den føderale regjeringen er suverene fra hverandre, med sine egne lover. Harmonisering av konstitusjonene til begge enhetene er ikke definert i konstitusjonen. Dr. Jawari hevder at Somalias føderale eksperiment er sterkt hindret av mangelen på enighet om finanspolitisk føderalisme mellom regjeringsnivåer. Landet har ennå ikke bestemt hvordan makt deles og ressurser fordeles mellom føderalstaten og regionalestater (Intervju 1, 14. Juni 2021).

Dr. Jawari, Halima og Fowzia er enige at denne formen for administrativ føderalisme har tatt til orde for spredning av makt og reduserer klankonflikten. De var enige om at det haster med en konstitusjonell reform som tydelig definerer maktfordelingen mellom den føderale regjeringen og regionale stater (Dr. Jawari og flere, Intervju 2021). For å få et føderalt system til å fungere i Somalia, oppfordrer Jawari somaliere til å følge konstitusjonen selv, og somaliske

politiske ledere må være villige til å bygge et bedre Somalia som kan imøtekomme interessene til alle borgere i landet (Intervju 1, 14. juni 2021).

I motsetning til dette, er det økende antall anti-føderale ifølge Dr. Abdirahman. Somalias befolkning og intellektuelle er uenige. Noe av folket støtter føderalismen og sier det er løsningen for det delte somaliske folket, og hver region vil få muligheten til å utvikle seg og borgere får tjeneste fra regjeringen der de er. Denne gruppen frykter at en sentralisert regjering vil bli dominert av en enkelt klan og nekte dem sin rettfærdige andel av ressursene som Jawari forklarer. Dr. Abdirahman (Intervju 2, 14. juni 2021) er av de som er mot føderalisme. Han trekker fram at Somaliere har samme etnisitet, språk, religion, så en nasjon som omfavner føderalisme har grupper (nasjonaliteter) av forskjellig etnisitet, språk, kultur og religion. Andre argumenterer for at dette føderale styringssystemet føderaliserer klaner i stedet for borgere, og den klanbaserte føderalismen skaper nye subnasjonale identiteter og grensekonflikter mellom de føderale medlemslandene og deretter skaper en alvorlig trussel mot landets enhet (Intervju 2, 14. juni 2021).

Føderalisme kan også hindre gjenforening med Somaliland, som nekter å være medlem av Somalia på samme grunnlag som andre regionale stater (FMS). Per nå har Somaliland avvist gjennomføringen av det føderale prosjektet. En betydelig utfordring for føderalismen er hvordan man gjenforener Somaliland med Somalia når en stor del av Somalia forblir innblandet i voldelig konflikt.

4.5. Den kortsiktige politiske løsningen blir permanent og uunnværlig

Somaliske politikere ble enige mange ganger om at Somalia vil forlate fra klandemokratiet, og det var mange avtaler undertegnet av parlamentet, politiske aktører om at 4. 5-formelen ikke ville bli brukt til fremtidige valg, og Somalia ville gå over til politisk partidemokrati. De siste to tiårene har 4.5-formelen bidratt til overgang fra en periode med borgerkrig og anarki mot styring og representative nasjonale institusjoner, til tross for sine egne mangler og kritikk av at klansystemet er udemokratisk. Det har brakt tiltrengt stabilitet til somalisk politikk, det er akseptert på tvers av de fire store klanene, og det tilbyr en forutsigbar maktfordeling i parlamentet. Selv om det ikke fjerner muligheten for konflikt, reduserer det potensialet for en tilbakevending til borgerkrigen. Klanens maktfordelingsmodell har også innført fleksibilitet på

den politiske arenaen, og dermed forhindret forhandlingene om andre maktfordelingsavtaler som kan tillate politisk konkurranse.

Garowe Principles fastsetter at: *“The 4.5 formula shall never become the basis for power sharing in any future political dispensation after the conclusion of the transition period in 2012”*. Enda viktigere er det at den føderale konstitusjonen ikke nevner 4.5 formelen som grunnlag for politisk makt i Somalia. Klanens politiske maktfordeling var i bare midlertidig, men å vende tilbake til modellen er forbudt (Garowe Principles 21-23 December 2011). Garowe-prinsippene står:

“The new federal government (2012) shall not amend or enact any law or implement any policy that considers or attempts to reinstate the 4.5 power sharing formula” (Garowe Principles 21-23 December 2011).

Til tross for den avtalen, mer enn ti år senere, brukes modellen fortsatt av de samme politikerne som signerte, ble enige og forbød å bruke igjen. Som det fremgår en 2011-avtale om at Somalia aldri ville bruke et klanbasert valgsystem, og i 2016, etter en rekke politiske tvister, ble det avtalt å gå tilbake til 4.5. Det klanbaserte systemet virker uovervinnelig i Somalia. Somalias parlament godkjente valglover basert på politiske partier i 2019, og presidenten signerte dem. Somaliske politiske aktører ble igjen enige om at valg med én person og én stemme ikke er gjennomførbart, og til syvende og sist løste det klanbaserte somaliske systemet de underliggende uenighetene. 4.5-formelen ble brukt til å velge parlamentet, overhuset og president ved valget i 2021/2022.

Klansystemet ser ikke ut til å være lett å overvinne. Somalias unge befolkning med politiske ambisjoner ser klanbaserte valg som den eneste løsningen for enhver uenighet, og valg basert på "en person, en stemme" kan føre til kriger og klan kollisjoner, så det som blir sett på som en kortsiktig løsning og overgang fra krig til demokrati blir permanent og det blir umulig å få andre demokratiske alternativer. Påfølgende generasjoner av politiske ledere kan ha den rette motivasjon til å engasjere seg i konfliktregulering og opprettholde konsosierte systemet. Lederne i den rivaliserende samfunnene vil frykte konsekvensene av en tilbakevending til krig, og ønske om å bevare økonomisk og politisk stabilitet. De må for eksempel tro at de ikke er i stand til å styre på egen hånd eller etablere hegemonisk kontroll over andre. Deres motivasjoner for å støtte systemet kan være egen interesse, men uten dem er det ingen utsikter til å etablere

et stabilt opprør. I det øyeblikket rivaliserende politiske eliter og deres tilhengere mener at fordelene med krig overstiger kostnadene ved fred, er et konsosierte systemet dømt. Dette er implikasjonen av konsosierte klanbasert demokrati i Somalia. Likevel fortsetter denne modellen å forsterke at klan tilhørighet er en kritisk determinant for statlig styring. I utgangspunktet har denne modellen en tendens til å gjenspeile klandivisjon, og dens langvarige bruk vil forankre disse dominansmønstrene. Arale (2021) hevder at i lys av dette dårlig 4. 5 konsosierte klansystemet og det defekte regjeringssystemet det har produsert, er det mest sikkert at en politisk stabilitet og ekte regjering i Somalia må vente en ny borgerkrig for å rette opp det som gikk galt de siste tretti årene.

Det er somaliske minoritetsklaner som bor sammen med de store klanene i sine distrikter og regioner, og de deler etniske, kulturelle og religiøse bånd med dem. Til tross for dette tas ikke minoriteter i betraktning når regjerings- og styringsstrukturer dannes, spesielt på regionalt og distriktsnivå. De er ikke inkludert ved utnevnelser eller valg av kommunestyremedlemmer og andre statlige institusjoner. Følgelig er de ikke i stand til å uttrykke sine synspunkter og bekymringer om sosiale, politiske og økonomiske forhold i sine distrikter og regioner. De er ikke inkludert i etableringen av lokale myndigheter fordi ingen sikrer deres deltakelse. Med en slik ubalansert representasjon kan nasjonal enhet bare betraktes som umulig.

Å endre ansettelsesprosessen for offentlig sektor er en annen stor utfordring for demokratiet i Somalia. Ansatte i offentlig sektor ansettes eller nomineres gjennom klanforbindelser. I Somalias konstitusjon er det eksplisitt uttalt at rekrutteringsprosessen for offentlig sektor må være konkurransedyktig, rettferdig og åpen fra søknad til jobbtilbud. Statlige og føderale ansettelsesprosesser er imidlertid plaget av utbredt korrupsjon og nepotisme. På grunn av flere faktorer er nepotisme uunngåelig i Somalia, og har ekstremt alvorlige konsekvenser for statens effektivitet og levering av offentlige tjenester.

Antikorrupsjonskommisjonen, sannhets - og forskningskomiteene velges ut fra klanmedlemskap. Selv om de har kunnskap og erfaring med korrupsjonsetterforskning eller forsoning, er selve utvelgelsesprosessen partisk hvis noen får jobben på grunn av sin klan tilhørighet. Et annet eksempel er avdelingsledere ved ulike departementer rekrutterer familiemedlemmer enten innenfor sin avdeling eller i en annen avdeling som en del av rekrutteringsutveksling med andre avdelinger. I noen tilfeller dominerer noen

familiemedlemmer eller slektninger departementer eller offentlige departementer. Mange anser klanfaktoren som en ledende årsak til nepotisme i den jobbsøker prosessen. Som et resultat distribuerer 4.5-klanformelen politisk makt til ulike departementer dominert av staben til enkelte klaner.

Statsborgerskapsloven og ferdigstillelse av distriktsgrenser for landet og de føderale medlemstatene (FMS) er avgjørende for valgprosessen, spesielt å trekke valgkretsgrenser, identifisere valglokaler, registrere velgere og løse tvister mellom naboregioner, distrikter og samfunn. Et av de vanskelige spørsmålene ved å bygge den somaliske staten og holde et fritt og rettferdig valg er å definere hvem som er en somalisk statsborger og hvem som ikke er det. Dette spørsmålet stammer fra kolonial arv som delte etniske somaliere mellom fire land: Somali republikk, Djibouti, Etiopia og Kenya. Som et resultat har grenser mellom den somaliske staten og dens naboer kuttet over det somaliske territoriet, med somaliere som bor på begge sider av grensene (Intervju 1, 14. juni, 2021). Denne situasjonen gjorde avgrensningen av somalisk statsborgerskap kompleks. Somalisk statsborgerskap kan ikke nektes til noen som tilhører et somalisk etnisk samfunn og som gir fra seg statsborgerskapet i et annet fremmed land. I henhold til somalisk statsborgerskapslov fra 1962 defineres en somalisk statsborger som:

“Any person whose father is a Somali citizen, who is Somali residing in the territory of Somali republic or abroad and declares to be willing to renounce any status as citizen or subject of a foreign country shall be a Somali citizen” (Article 2 of Somali Citizenship Law- 1962)

Spørsmålet om statsborgerskap har blitt komplisert av den somaliske diasporaen – anslått til å være mer enn en million mennesker som har bidratt enormt til politisk ledelse, økonomisk utvikling og sosialtjeneste. Den nåværende somaliske føderale konstitusjonen tillater flere statsborgerskap og fastsetter at

“a person who is a Somali citizen cannot be deprived of Somali citizenship, even if they become a citizen of another country” (Somali Federal Constitution 2012, article 8,3)

De andre utfordrende faktorene er at valgkommisjonen i Somalia er sterkt underfinansiert. Det internasjonale samfunnet som finansierer valg i Somalia, gir støtte bare for å avholde nasjonale valg, men ikke valg på regionalt statsnivå fordi deres fokus ble oppfattet å være på 2021-2022 valg føderalt nivå.

Fraværet av en konstitusjonell domstol i Somalia skaper et konstitusjonelt, juridisk og rettslig vakuum. Ifølge Freedomhouse (2022) er rettssystemet i Somalia oppsprukket, underbemannet og fullt av korrupsjon. Dens autoritet er ikke allment respektert, med statlige tjenestemenn som ignorerer rettsavgjørelser og borgere som ofte vender seg til islamsk organisasjon (Al-shabaab) som et alternativ. I juli 2020 godkjente regjeringen utnevnelsen av fem medlemmer til kommisjonen for rettsvesenet, et konstitusjonelt påkrevd organ som har til oppgave å føre tilsyn med de føderale domstolene (Freedomhouse Report 2022). Politisk opposisjon og sivilsamfunnsgrupper argumenterte for at utnevnelsene ble gjort uten riktig myndighet eller hensyn til kandidatenes kvalifikasjoner og uavhengighet (Freedomhouse Report 2022).

Selv om Somalia står overfor mange utfordringer når det gjelder å holde et fritt og rettferdig valg, er det et stort ønske fra regionalregjeringen om å holde et regionalt valg basert på et populært fritt og rettferdig valg. For første gang på mer enn et halvt århundre holdt tre distrikter i Puntland-staten Somalia "en person, en stemme" -valg 2021. Det nylig avholdte valget i Puntland setter en historisk presedens for en mer demokratisk prosess, der innbyggerne selv kan velge sine lokale ledere.

Det nylige valget i Puntland fikk betydelig støtte fra befolkningen, blant annet fra ungdom og kvinner. Mer enn 28.000 mennesker avga sine stemmer i Eyl, Ufeyn og Qardo dog valgt 87 rådsmedlemmer, hvorav 23 er kvinner. Mer enn 51% av de registrerte velgerne var kvinner, og ungdommene sto for mer enn halvparten av stemmene i alle de tre kommunene (Interpeace, december 8, 2021). Dette valgsystemet tillot også internt fordrevne flyktninger (IDPs) fra andre regioner i landet å utøve sine rettigheter til å stemme og stille til valg for offentlige verv som foreskrevet i konstitusjonen. Dette valget har gitt representasjonsstyring direkte på samfunnsnivå og er gitt legitimitet fra lokalbefolkningen. Kommunevalget gir nå nye lokale ledere mulighet til å få erfaring, og for politiske partier til å bygge en støttebase i distrikter og regioner.

Freden i Somalia kan forbedres gjennom demokratisering. Det er nødvendig for Somalia å utvikle en valgmodell som bygger samarbeid, skaper forutsigbarhet og får konsensus på tvers av politiske grupper. Ellers kan arbeidet med å innføre ett-person-en-stemme-valg i fremtiden møte motstand fra aktører og grupper som frykter at det nye systemet vil redusere deres representasjon. Gjennom konsultasjoner med både statlige aktører og borgere må det utvikles

en modell som kommer velgerne til gode. Det vil også kreve økonomiske forpliktelser fra det internasjonale samfunnet, den føderale regjeringen og de føderale medlemslandene for å få på plass nødvendige institusjoner, juridiske rammer og strukturer. I mangel av dette vil fremdriften og stabiliteten som er etablert så langt bli satt i fare.

Konklusjon

Partipolitisk demokrati basert på majoritetssystemet (*Winner takes all*) kan undergrave freden og skape konflikt mellom klanene hvis noen klaner føler at de ikke er godt nok representert i regjeringen. Overgangen fra klanbasert politikk til partipolitisk demokrati kan fungere ikke nå i Somalia. Det trenges en lang prosess med nasjonal dialog om føderalisme og demokratisering, en konstitusjonell gjennomgang og politiske spørsmål om hva som er utfordringene til Somalia for å komme videre som en fredelig og demokratisk føderal stat. Konsensusdemokrati og klanmaktfordelingssystemet har også skapt litt fred og reduserte klankonflikter, men samtidig forsterket allerede eksisterende konflikter.

Somalias føderale regjering er fortsatt en foreløpig autoritet, forankret i en ufullstendig konstitusjon som krever at nasjonens ledelse utfører fire kjerneoppgaver for å fullføre Somalias politiske overgang. Det er å gjennomgå den midlertidige konstitusjon, bygge ut den føderale arkitekturen, utvikle et passende valgsystem og det mest viktigste sikkerhet. Disse formidable utfordringene og manglende evne til å oppnå dem ligger i hjertet av Somalias vedvarende ustabilitet og usikkerhet.

For at Somalia skal bevege seg mot politisk partidemokrati trenges det sterke og bærekraftige politiske partier med kapasitet til å representere borgere og ta politiske valg som viser deres evne til å styre for allmennhetens beste. Uten sterke politiske og statlige institusjoner kan komponenter i demokratiseringen som valg og politisk partikonkurranse, øke spenningene eller i ekstreme tilfeller føre til fornyet konflikt. Imidlertid er politisk partiutvikling og flerpartdialog nødvendige skritt mot opprettelsen av et stabilt, demokratisk politisk system som kan bidra til utvikling, beskyttelse av menneskerettigheter og fredelig konfliktforebygging.

Somalias føderale system kan bare slå rot hvis det ikke er basert på klan. Det kreves et begrenset antall regioner med klart definerte grenser, levedyktige økonomier, sterkt klanmangfold, god ledelse, tilgang til sjø- og vannkilder og ekte grasrotdeltakelse blant alle innbyggere. Somalia må også danne et ærlig og pålitelig rettssystem, opprette en konstitusjonell domstol og ferdigstille den konstitusjonelle reformen for at landet skal bevege seg mot varig fred og demokrati. Det viktigste for Somalia nå er å få et lederskap som forener Somalia og utfordrer klanfaktoren og spør somalierne hva alle somaliere kan gjøre for sin region og land og folk.

Literaturliste

Abdullahi Osman (2007), Cultural diversity and the Somali Conflict – Myth or reality
Jama 2018: The 4.5 formula <https://medium.com/@aj.Rabi/the-4-5-formula-6f0820646cc5>

Abdullahi, A. B. (2018). Making Sense of Somali History. Volume 2. Adonis & Abbey Publishers Ltd.

Ahmed, N.M. (2019). “Somalia’s Struggle to Integrate Traditional and Modern Governance Systems: The 4.5 Formula and the 2012 Provisional Constitution”, *Journal of Somali Studies*, vol. 6, no. 1, pp. 41-69

Almond, Gabriel A. “Comparative Political Systems.” *The Journal of Politics* 18, no. 3 (1956): 391–409. <https://doi.org/10.2307/2127255>.

Andersen, S. S. (2013). *Casestudier (Forskningsstrategi, generalisering og forklaring)* (2. utg.). Bergen, Fagbokforlaget.

Arale, M. Abdullahi. “It is a painful experience to watch our country degraded into oblivion by a fake clan power-sharing system, called 4.5. Monday, December 6, 2021. Hentet fra <https://www.hiiraan.com/op4/2021/dec/184757/it-is-a-painful-experience-to-watch-our-country-degraded-into-oblivion-by-a-fake.aspx>

Aras, F. (2020). A Constitution for Peace: Federalism and Consociationalism in Bosnia and Herzegovina. DOI <https://doi.org/10.24215/2618303Xe008>

Binningsbø, H. M. (2013) ‘Power sharing, peace and democracy: Any obvious relationships?’, *International Area Studies Review*, 16(1), pp. 89–112. <https://doi.org/10.1177/2233865912473847>

Butenschøren, N., Stiansen, Ø., Vollan, K. (2017). *Power-Sharing in Conflict-Ridden Societies – Challenges for Building Peace and Democratic Stability*. Routledge. London and New York.

Diamond, Larry. (2016). *In search of Democracy*. Routledge. Oxon; New York.

Forman, Johanna M. 2006. "Striking Out in Baghdad." *Nation Building – Beyond Afghanistan and Iraq*. Francis Fukuyama. The Johns Hopkins University Press.

Jeong, Ho-Won. (2005). *Peacebuilding in postconflict societies: strategy and process*. Boulder, Colo: L. Rienner.

Elazar, Daniel J. “Federalism and Consociational Regimes.” *Publius* 15, no. 2 (1985): 17–34. <http://www.jstor.org/stable/3329962>

Elmi, A. A. (2014). *Decentralization Options for Somalia*. *The Heritage Institute for Policy Studies*. The Heritage Institute for Policy Studies.

Elmi, A. (2010). *Understanding the Somalia Conflagration: Identity, Political Islam and Peacebuilding*. London; New York: Pluto Press.

Elmi, Afyare. (2016). *Developing an Inclusive Citizenship in Somalia: Challenges and Opportunities*. *Bildhaan: An International Journal of Somali Studies*.

Elmi, Afyare (2021) "The Politics of the Electoral System in Somalia: An Assessment," *Bildhaan: An International Journal of Somali Studies*: Vol. 21, Article 10. Available at: <https://digitalcommons.macalester.edu/bildhaan/vol21/iss1/10>

Elmi, Afyare (2016). *Developing an Inclusive Citizenship in Somalia_ Challenges and Opportunities*
https://www.academia.edu/38378228/Developing_an_Inclusive_Citizenship_in_Somalia_Challenges_and_Opportunities_pdf

Florence Ssereo. (2003). *Clanpolitics, clan-democracy and conflict regulation in Africa: The experience of Somalia*, *The Global Review of Ethnopolitics*, 2:3-4, 25-40.

Freedomhouse 2021: Freedom in the world
<https://freedomhouse.org/country/somalia/freedom-world/2021>

Garowe Principles (Dec. 2011). <http://hornofafrica-abdikarim.blogspot.com/2011/12/growe-principles-scanned-original.html>

George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. MIT Press.

Global Terrorism Index 2020 – Measuring the Impact of Terrorism – Institute for Economics and Peace lastet ned fra <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>

Global Terrorism Index 2018 – Measuring the Impact of Terrorism – Institute for Economics and Peace lastet ned fra <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Global-Terrorism-Index-2018-1.pdf>

Harper, M. (2012). *Getting Somalia wrong? Faith, war and hope in a shattered state*. Zed Books Ltd

Hartzell, C., & Hoddie, M. (2003). *Institutionalizing peace: power sharing and post-civil war conflict management*. *American Journal of Political Science*, 47(2), 318-332.

Horowitz, D. L. (2003). *Electoral systems: A primer for decision makers*. *Journal of Democracy*, 14(4), 115-127.

Horowitz, Donald L. *Power Sharing: New Challenges For Divided Societies*. Edited by Ian O'Flynn and David Russell. Pluto Press, 2005. <https://doi.org/10.2307/j.ctt18dzsm7>.

Heritage Institute – *State of Somalia, 2020 Report: 2020 Year in Review*, lastet ned fra her <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2021/02/SOS-REPORT-2020-Final-2.pdf>

Interpeace Report. Historic Puntland local elections pave the way for Somalia's democratization, December 8, 2021 <https://www.interpeace.org/2021/12/local-government-elections-in-puntland-pave-the-way-for-somalias-democratization/>

Jarstad, Anna and Timothy D. Sisk. (2008). *From War to Democracy: Dilemmas of peacebuilding*. Cambridge University Press. Cambridge.

Jarstad, A. K. (2008). Dilemmas of War-to-Democracy transitions: theories and concepts. I A. K. Jarstad & T. D. Sisk (Red.), *From War to Democracy: Dilemmas of Peacebuilding* (s. 17–36). Cambridge University Press.

K. C. Wheare. (1964). *Federal Government*. Oxford University Press –

Kanbur, R., (2007), *Poverty and Conflict: The Inequality Link*, International Peace Academy, New York

Keil, S. (2012), Federalism as a Tool of Conflict-Resolution: The Case of Bosnia and Herzegovina. *L'Europe en Formation*, 361(1), 205-218.

Kanbur, Ravi (2007). *Poverty and Conflict: the inequality link – coping with crisis* https://www.files.ethz.ch/isn/126966/poverty_conflict_06_2007.pdf

Krishna, Kumar.1998. *Postconflict Elections, Democratization, and International Assistance*. Lynne Rienner Publishers, Inc.

Khayre, A Ali M (2016). SOMALIA: AN OVERVIEW OF THE HISTORICAL AND CURRENT SITUATION https://www.researchgate.net/publication/303232178_Somalia_An_Overview_of_the_Historical_and_Current_Situation_1/link/5cf391d0299bf1fb185034ae/download

Large, Judith and Timothy D. Sisk (2006). *Democracy, Conflict and Human Security. Pursuing Peace in the 21st Century*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Laitin, David D., and Said S. Samatar. 1987. *Somalia: nation in search of a state*. Boulder, Colo: Westview Press.

Lewis, I.M. (2002). *A Modern History of the Somali – Revised, Updated & Expanded*. Eastern African Studies – Fourth Edition – Ohio University Press

Lewis, I. M., ASCAP, & Dwyer, M. J. (2008). *Understanding Somalia and Somaliland: culture, history, society*. New York: Columbia University Press.

Lewis, I. M. (1995). *A Study of Decentralized Political Structure for Somalia. A Manus of Options*. London: London School of Economics and Political Science.

Lewis, I.M (1972). The Politics of the 1969 Somali Coup Author(s): *The Journal of Modern African Studies*, Vol. 10, No. 3 (Oct., 1972), pp. 383-408 Published by: Cambridge University Press Stable URL: https://www.jstor.org/stable/160127?seq=1#metadata_info_tab_contents

- Lewis, I. M. (1980). *A modern history of Somalia: nation and state in the horn of Africa*. London ; New York : Longman
- Lilphart, Arend. *Non-Majoritarian Democracy: A Comparison of Federal and Consociational Themes*, *Publius*. The quote is in Daniel J. Elazar, *Exploring Federalism*, The University of Alabama, Tuscaloosa, 1987, p. 22.
- Lijphart, Arend. 1999. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. USA: Yale University Press.
- Lijphart 2004. “Constitutional Design for Divided Societies”. *Journal of Democracy* 15, (2): 96-109
- Lijphart 2012. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. 2nd ed. USA: Yale University Press.
- Lijphart, Arend. “*Consociation and Federation: Conceptual and Empirical Links.*” *Canadian Journal of Political Science / Revue Canadienne de Science Politique* 12, no. 3 (1979): 499–515. <http://www.jstor.org/stable/3230173>.
- Lijphart, Arend. “Comparative Politics and the Comparative Method.” *The American Political Science Review* 65, no. 3 (1971): 682–93. <https://doi.org/10.2307/1955513>.
- Lijphart, Arend. (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Lijphart, A. (2008). “Thinking about Democracy: Power sharing and majority rule in theory and practice. Routledge Lijphart, A. (1977). “Democracy in Plural Societies”. New Haven, Connecticut, Yale University Press, p.260
- Lijphart, A. (1995). Multi-ethnic democracy. *The Encyclopedia of Democracy*, 3, 853-865.
- Lijphart, A. (2002). The wave of power-sharing democracy. *The architecture of democracy: Constitutional design, conflict management, and democracy*, 37-54.
- Mandaville, Alicia Phillips and Peter P. Mandaville. 2007. Introduction: Rethinking Democratization and Democracy Assistance. *Development* 50 (1):5-13.
- Marchal, Rolando (February 5, 2007). *Somalia: A New Front Against Terrorism*. <https://items.ssrc.org/crisis-in-the-horn-of-africa/somalia-a-new-front-against-terrorism/>
- Maruf, Harun, and Dan Joseph (2018), Inside Al-Shabaab. The Secret History of Al-Qaeda’s Most Powerful Ally, in: *Africa Spectrum*, 53, 3, 134–136.
- Menkhaus, K. (2006). Governance without government in Somalia: Spoilers, state building, and the politics of coping. *International security*, 31(3), 74-106.
- Menkhaus, K. (2007). The crisis in Somalia: Tragedy in five acts. *African Affairs*, 106(424), 357-390.

- Menkhaus, K. (2013). *Somalia: State collapse and the threat of terrorism*. Routledge.
- Menkhaus, Ken. "Elections in the Hardest Places: The Case of Somalia." *Journal of Democracy* 28 (2017): 132 - 146.
- Menkhaus, K., (2003) 'State collapse in Somalia: second thoughts', *Review of African Political Economy*, vol. 30, no. 97, pp. 405–22.
- MENKHAUS, KEN. "State Failure, State-Building, and Prospects for a Functional Failed State" in *Somalia*; *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 656 (2014): 154-72. Lastet ned March 31, 2021. <http://www.jstor.org/stable/24541768>
- Miyandazi, Luckystar (November 11, 2012). *Kenya's military intervention in Somalia: An intricate process*. <https://www.accord.org.za/publication/kenya-s-military-intervention-in-somalia/>
- Mulugeta, Kidist (2019). *The Role of Regional and International Organizations in Resolving the Somali Conflict: The Case of IGAD*.
- Mukhtar (2000). *The Emergence and Role of Political Parties in the Inter- River Region of Somalia from 1947 to 1960 (Independence)*.
- Musa, Ahmed (2022). *Transitioning Somalia to a Fully Democratic Election System: Learning from Somaliland* <https://www.prio.org/projects/1962>
- Nordlinger, E. A. (1972). *Conflict regulation in divided societies* (No. 29). Center for International Affairs, Harvard University.
- Norris, P. (2008). *Driving Democracy – Do Power-Sharing Institution Work?*. Cambridge University Press.
- Nuraddin Dirie 2007, *Somalia cannot defeat terrorism without accountable security*. <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/somalia-cannot-defeat-terrorism-without-accountable-security>
- Papagianni, K., & Centre for Humanitarian Dialogue (2008). *Power sharing, transitional governments and the role of mediation*. HD Centre for Humanitarian Dialogue.
- Putzel, James 2004, *The Politics of Participation: Civil Society, the State and Development Assistance*. Development Research Centre, LSE.
- Resolution 751 (1992) / adopted by the Security Council at its 3069th meeting, on 24 April 1992. [UN. Security Council \(47th year : 1992\)](https://www.un.org/press/docs/1992/19920419920401.shtml)
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Report of the Secretary-General on Somalia (S/2018/800). *Baidoa Election Agreements*. 30. August 2018.

Safeworld (2017). Somalia's 2016 Electoral Process – Preliminary Report of the Domestic Election Observer Mission.

Samatar, A. I. (1997). Leadership and ethnicity in the making of african state models: Botswana versus Somalia. *Third World Quarterly*, 18(4), 687- 707.
doi:<http://dx.doi.org.proxy.lnu.se/10.1080/01436599714713>

Samatar, A., & Samatar, A. I. (1987). The Material Roots of the Suspended African State: Arguments from Somalia. *The Journal of Modern African Studies*, 25(4), 669–690. Hentet fra JSTOR

Samatar, A. I. (2016). Africa's first democrats – Somalia's Aden A. Osman and Abdirizak H. Hussein.

Sisk, T. D. (1996). Power sharing and international mediation in ethnic conflicts. US Institute of Peace Press.

Somalia: In search of workable 2020 Election Model –Published in 2019 by the Heritage Institute for Policy Studies, Mogadishu, Somalia

The Road Ahead to Somalia's 2021 Elections: Prospects & Challenges – Governance Brief – Somali Public Agenda.

Stewart, Frances (2002). *Root causes of violent conflict in developing countries*. doi: [10.1136/bmj.324.7333.342](https://doi.org/10.1136/bmj.324.7333.342)

International Crisis Group (2 June 2018). Somalia and the Gulf Crisis. <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/260-somalia-and-gulf-crisis>

Somali Constitution 1960. <https://www.ilo.org/dyn/travail/docs/2176/Constitution1960.pdf>

Somali National Consultative Constitutional Conference – 21-23 December 2011, Garowe https://www.hiiraan.com/PDF_files/GAROWE%20CONSTITUTIONAL%20CONFERENCE%2021-23%20DEC11.pdf

The Federal Republic of Somalia (2012) Constitution. Lastet ned <http://hrlibrary.umn.edu/research/Somalia-Constitution2012.pdf>

THE NATIONAL LEADERS FORUM COMMUNIQUE: lastet ned 04.juni, 2020 https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/final_communique_12_april_2016.pdf

Turunji, M. (2020). Somalia – The Untold History, 1941 – 1969. Second Edition. Looh Press Ltd.

Vormen, A. (2010). Debating methods: Rediscovering Qualitative Approaches. I Mars. D. og Stoker G. Theory and Methods in Political Science. Third Edition.

Tabell 5: Intervjulist

Koding	Navn	Tittel
Intervju 1	Mohamed Osman Jawari	Politikker – Somalisk Parlamant President
Intervju 2	Abdirahman Haji Adan Ibbi	Politikker – Medlem av Somalisk parlament og tidligere visestatsminister.
Intervju 3	Fawzia Yusuf Haji Adam	Medelm – Somalisk parlamant, enest kvinnelig president kandidat- tidligere min utenriksminister og visestatsminister
Intervju 4	Halima Ismail Ibrahim	Leder – Somalisk valg kommisjon (NIEC)

